

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ

Архіви України

1-3 • 2005

ВИДАЄТЬСЯ З 1947 р.

№ 1-3 (256) 2005

СІЧЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ

ЗМІСТ

З матеріалів розширеного засідання колегії Держкомархіву України

- Боряк Г.* Проблеми подальшого реформування документної інформаційної сфери 9

Офіційні матеріали

- Концепція Державної програми розвитку архівної справи в Україні на 2006–2010 роки 32

Публікації архівних документів

- Безручко О.* Нові документи з архіву СБУ: штрихи до портрета Олександра Довженка 37

60 років по Війні

Друга світова війна та Україна: загальні огляди архівних та музейних фондів і колекцій

- Маковська Н.* Актуальні джерела ЦДАВО України з історії Другої світової війни 63
- Шепелюк В.* Автографи війни (огляд фондів діячів української літератури часів Другої світової війни, які зберігаються у ЦДАМЛМ України) 86
- Балишев М.* “Звіти про НДР” періоду 1941–1945 рр. з фондів ЦДНГА України як фактологічна база з історії війни 90
- Нецька Л.* Документи про Другу світову війну у фондах військових частин, які зберігаються в Галузевому державному архіві Міністерства оборони України (короткий анований перелік) 101
- Платонова Н.* Джерела Державного архіву МВС України часів Другої світової війни 127
- Соболевська Т.* Документи Державного архіву в Автономній Республіці Крим з історії Другої світової війни 139
- Андросов С.* Фотодокументи Державного архіву в Автономній Республіці Крим періоду Другої світової війни 145
- Гика В.* Історія Другої світової війни в документах Державного архіву Волинської області 148
- Врублевський В., Пшевлоцька А.* Документи Житомирського обласного краєзнавчого музею періоду Другої світової війни: коротка довідка 152
- Делеган М.* Фонди Державного архіву Закарпатської області періоду Другої світової війни 153

<i>Шаповалов Г., Лініков В.</i> Документи Запорізького краєзнавчого музею періоду Другої світової війни: коротка довідка	158
<i>Мицан К.</i> З реєстру фондів і колекцій Держархіву Івано-Франківської області періоду Другої світової війни	159
<i>Чайковський Б., Степанова Т.</i> Документи Львівського історичного музею періоду Другої світової війни: коротка довідка	162
<i>Білоусова Л., Гейтан О., Деречина В., Желясков С., Малінова Г., Мартиненко О., Набока О., Філіпенкова Н., Харковенко В.</i> З анотованого переліку фондів Державного архіву Одеської області, що містять документи з історії Другої світової війни	163
<i>Солодова В.</i> Документи Одеського історико-краєзнавчого музею періоду Другої світової війни: коротка довідка	189
<i>Бігдан О., Яненко З.</i> Колекції документів Держархіву Полтавської області з історії Другої світової війни	190
<i>Леонова Л.</i> Фонди Державного архіву Рівненської області періоду Другої світової війни	194
<i>Пантелєєва Л.</i> Фонди та колекції Державного архіву Харківської області періоду Другої світової війни	202
<i>Митницька Л.</i> Фотодокументи Державного архіву Херсонської області періоду Другої світової війни	215
<i>Терещук Н., Фесенко А.</i> “Колекція документів про Велику Вітчизняну війну Радянського Союзу 1941–1945 рр.” (Держархів м. Севастополя)	217

**Окупація: між двома тоталітаризмами.
Голокост**

<i>Кашеварова Н.</i> Обґрунтування історичних прав на українські території в ідеологічній доктрині нацизму: промова гаупттайнзацфюрера Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові 1 листопада 1942 р.	221
<i>Орлик В., Маренець Л.</i> До питання фіскальної політики нацистів в окупованій Україні	233
<i>Винокурова Ф.</i> Меморіальні архівні колекції Державного архіву Вінницької області як складова джерельної бази вивчення історії геноциду єврейського населення під час Другої світової війни	241
<i>Борисов Г.</i> “Дніпропетровськ, окупація”. 25 серпня 1941 – 25 жовтня 1943 рр.	248
<i>Герасимов С.</i> Записки поліцейського на Юзівському ринку 1942–1943 рр. (за документами Держархіву Донецької області)	256
<i>Бондар В., Величко О., Козлова І.</i> Запоріжжя під владою окупантів (за спогадами й свідченнями очевидців, учасників руху Опору на території області в 1941–1943 рр.)	262
<i>Старовойтов М., Рудзевич В.</i> Фонди й колекції Державного архіву Луганської області періоду окупації	287
<i>Старовойтов М., Рудзевич В.</i> Питання діяльності органів влади та життя населення окупованих територій у документах Держархіву Луганської області	289
<i>Макарова А.</i> Деякі сторінки історії окупаційного режиму (за документами Луганського обласного краєзнавчого музею)	293
<i>Мельник М.</i> Фонди префектур і претур періоду тимчасової нацистської окупації Миколаївської області (1941–1944)	297
<i>Мельник М.</i> Фонди претур Державного архіву Миколаївської області: короткий огляд	303

<i>Окорокова Л.</i> Фонди трудових общин Миколаївщини (1941–1944)	305
<i>Медчук М.</i> Окупація очима дітей (фонд Держархіву Миколаївської області “Колекція контрольних робіт учнів шкіл м. Миколаєва”)	314
<i>Марченко В.</i> Огляд документів часів окупації Сумської області (1941–1943) ...	317
<i>Коник Ю.</i> Огляд фондів херсонського окружного комісара і комісара м. Херсона періоду нацистської окупації України	332
<i>Кузовова Н.</i> Побут населення Херсонщини за часів нацистської окупації	340
<i>Карпова А., Виноградова Л.</i> Окупаційна преса Херсонщини	345
<i>Олійник Ю.</i> Поділля за часів окупації (документи з фондів Держархіву Хмельницької області)	350
<i>Клименко Т.</i> Черкащина за часів нацистської окупації	359
<i>Никирса М., Масіян Н.</i> Листи “в’язнів Трансністрії” (з фондів Держархіву Чернівецької області)	369
<i>Фесенко А.</i> Адресні листки жителів Севастополя періоду нацистської окупації (1942–1944)	375
<i>Боряк Г.</i> Фундаментальний археографічний довідник з історії бібліотек та книжкових колекцій періоду нацистської окупації Києва	380

“Східні робітники” Третього рейху. Військовополонені та інтерновані

<i>Потильчак О., Платонова Н.</i> Фонд управління у справах військовополонених та інтернованих Державного архіву МВС України: історія формування, інформаційні ресурси	383
<i>Максимчук Т.</i> Огляд фонду Держархіву Донецької області “Листи радянських громадян, вивезених у Німеччину зі Сталінської області у період тимчасової німецько-фашистської окупації. 1942–1943 рр.”	390
<i>Король О.</i> Фільтраційні справи та листи примусових робітників Третього рейху у Держархіві Київської області: коротка довідка	401
<i>Серединський О.</i> Документи примусових робітників Третього рейху в Держархіві Миколаївської області	403
<i>Медчук М.</i> З листів та спогадів примусових робітників Третього рейху (за фондами Держархіву Миколаївської області)	418
<i>Марченко В.</i> Колекція документів громадян Сумщини, вивезених до Німеччини, та військовополонених	426
<i>Карпова А., Виноградова Л.</i> Документи з фільтраційних справ оstarбайтерів Херсонщини	431
<i>Полетун Н.</i> Фільтраційні справи з фондів Держархіву Чернігівської області: документальний начерк	438
<i>Серга Ж.</i> Державний архів м. Києва: огляд фонду про табір радянських військовополонених у м. Цайтхайн	442
<i>Офіцінський Р., Задорожний В.</i> Виплата компенсацій українцям-остарбайтерам: короткий огляд матеріалів ряду зарубіжних ЗМІ	444

“Усна історія” війни

<i>Боряк О.</i> Повсякденне життя сільського населення України в період окупації під час Другої світової війни	450
<i>Павловська Н.</i> До питання про методику збирання усних свідчень учасників подій періоду нацистської окупації території України в роки Другої світової війни	470
<i>Кентій А.</i> Війна 1941–1945 рр. очима її учасників і очевидців (за документами ЦДАГО України)	474
<i>Старовойтов М., Рудзевич В.</i> Огляд колекцій “усної історії” щодо найважливіших подій періоду Другої світової війни, зібраних Держархівом Луганської області	488

<i>Стукалова О.</i> Огляд фондів “усної історії” Державного архіву Херсонської області періоду Другої світової війни	491
<i>Олійник Ю.</i> Спогади учасників подій Другої світової війни в Держархіві Хмельницької області: коротка довідка	494
Україна 1930–1950-х років у спогадах очевидця – <i>Михайла Грибанова</i>	495

Збройний рух Опору

<i>Папакін Г.</i> “Озернянський архів” – нові джерела до історії українського руху Опору	513
Колекція документів і матеріалів Служби безпеки ОУН–УПА на Тернопільщині (“Озернянський архів”)	515
<i>Терещук Н.</i> Невідомий документ з історії партизанського руху в Криму	535
<i>Клименко Л., Старовойтов М.</i> Документи фонду П-1790 Держархіву Луганської області про партійне підпілля та партизанський рух на території Ворошиловградської області в роки Другої світової війни	544
<i>Власенко Л.</i> Документи про підпілля та партизанський рух на Сумщині під час Другої світової війни (1941–1943)	546
<i>Марчук І.</i> Листування між отаманом Тарасом Бульбою-Боровцем та німецькою окупаційною владою як джерело з історії бульбівського руху на Волині у 1942–1943 рр.	552
<i>Кучер В.</i> Корпусна публікація документів ЦДАГО України з історії національно-визвольної боротьби 40–50-х рр. ХХ ст.	570

Війна та культура

<i>Долинський О.</i> , <i>Себта Т.</i> Нові документи з історії втрачених у роки Другої світової війни колекцій: Воронцовський палац в Алуці	579
--	-----

Історична пам’ять. Історична думка.

Історичні джерела: Точка зору

<i>Сербин Р.</i> “Велика Вітчизняна війна”: історична пам’ять та її міфологізація ..	647
До наших авторів і читачів	651

Виходить у світ за сприяння

Фонду Катедр Українознавства (США).

Програма українознавчих досліджень, фундатором якої є ФКУ, фінансується за рахунок благодійних пожертв українських громад США і Канади

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

спеціального числа:

Геннадій БОРЯК (головний редактор),
 Людмила ВАСЬКО (заступник головного редактора),
 Валерій ВОЛКОВИНСЬКИЙ, Любов ДУБРОВІНА, Сергій КОТ,
 Володимир КУЧЕР, Олександр ЛИСЕНКО, Георгій ПАПАКІН,
 Руслан ПИРИГ, Майя ПРИТИКІНА (технічний редактор),
 Валерій СМОЛІЙ, Роман СЕРБИН, Юрій ШАПОВАЛ

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій та не несе відповідальності за достовірність наведених ними даних.

“Архіви України” on-line: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/>

М. МЕЛЬНИК

**ФОНДИ ПРЕФЕКТУР І ПРЕТУР ПЕРІОДУ
ОКУПАЦІЇ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
(1941–1944)**

Під час нацистської окупації України в період Другої світової війни територія Миколаївської області була поділена на дві частини. Її східні райони, розташовані на лівому березі р. Південний Буг, входили до складу німецького Миколаївського генерального округу. Решта районів, розташованих на правому березі Південного Бугу, перебувала у складі румунського губернаторства Трансністрія (Задністров'я). Тому серед документів Державного архіву Миколаївської області цього періоду є фонди установ, організацій і підприємств як німецького, так і румунського підпорядкування. Але переважну більшість складають саме останні – мабуть, через те, що німці, відступаючи, намагались вивозити або знищувати документи.

Цікавими й цінними в інформаційному відношенні є фонди двох префектур та одинадцяти претур, що входили до складу Трансністрії. Слід зазначити, що складовими адміністративно-територіального поділу губернаторства були: повіти (вища ланка), райони та міста повітового значення (середня ланка), села, селища та міста районного значення (нижча ланка). Відповідні місцеві органи державної влади були представлені префектурами, претурами та примаріями, які очолювали префекти, претори та примарі.

Фонди Голтської (ф. р-2178, 1 опис) та Очаківської (ф. р-1028, 5 описів) префектур складають 1089 справ за 1941–1944 рр., в яких знаходяться накази німецького військового командування (ф. р-1028, оп. 1, спр. 42–43, 46; ф. р-2178, оп. 1, спр. 1); накази та постанови цивільного губернатора Трансністрії з адміністративно-господарських питань (ф. р-1028, оп. 1, спр. 47, 52, 54–55, 67, 89, 99, 102, 325, 538) документи про проведення виборів у Трансністрії (ф. р-1028, оп. 1, спр. 50); накази, постанови, обіжники й інструкції цивільного губернатора Трансністрії, префектів та преторів про реквізицію в місцевого населення теплого взуття, сільгосппродуктів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 45, 56, 72, 81, 101, 143, 179, 323, 515–519, 537; ф. р-2178, оп. 1, спр. 3, 67, 298, 300, 357, 549), обов'язкову прописку населення у примаріях та візування радянських паспортів румунською владою (ф. р-1028, оп. 1, спр. 44, 46); плани та мапи Очаківського повіту, Варварівського та Александерфельдського районів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 44–45, 53, 82, 133, 289, 410; оп. 2, спр. 105). Тут відклалися також документи про заходи щодо боротьби з партизанами, радянськими активістами і комуністами (ф. р-1028, оп. 1, спр. 69–70, 80, 93, 104, 106, 444, 462, 498; ф. р-2178, оп. 1, спр. 4, 31, 34, 85); документи про сутички між румунськими та німецькими військовослужбовцями (ф. р-2178, оп. 1, спр. 6, 11, 62, 65); доповідні записки і рапорти префекта про свавілля окупантів серед населення (ф. р-1028, оп. 1, спр. 68, 76, 108; ф. р-2178, оп. 1, спр. 9, 86, 116); накази військового командування, інструкції

губернатора, листування з жандармерією, дирекцією адміністрації, повітовою жандармерією та військовими частинами про організацію громадської поліції, повернення майна колишнім репресованим (ф. р-1028, оп. 1, спр. 68, 85, 109, 124; ф. р-2178, оп. 1, спр. 12, 33, 42, 72, 82), про використання військовополонених, євреїв та циган на примусових роботах (ф. р-1028, оп. 1, спр. 87, 97, 104–105, 108, 118, 122, 136, 480, 482; ф. р-2178, оп. 1, спр. 12, 17, 20, 67, 77, 82, 86, 140, 368–370, 380, 444), розстріл євреїв у таборі “Сливине” (ф. р-1028, оп. 1, спр. 86); списки євреїв та циган, що перебували в гетто (ф. р-2178, оп. 1, спр. 17, 21, 77, 86, 372–374, 457, 460, 531, 533, 547); документи про помилування та звільнення арештантів та військовополонених (ф. р-1028, оп. 1, спр. 57); посвідчення, довідки, перепустки, видані особам на право проїзду через кордон Трансністрії та за межі повітів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 74, 77, 84, 90, 107, 111; ф. р-2178, оп. 1, спр. 10, 38–41, 44, 46–49, 51, 87–90, 93, 102–103, 112–115, 120–125, 376–379); переліки трудових громад (ф. р-2178, оп. 1, спр. 18); постанови префекта, рапорти чиновників і списки офіцерів та унтер-офіцерів жандармерії на отримання нагород (ф. р-2178, оп. 1, спр. 28); документи з особового складу німецьких військовослужбовців, списки працівників установ повітів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 48–49, 51, 58–64, 68, 78, 80, 85, 90–91, 97, 103, 112–116, 119, 123, 130, 132, 135, 139–141, 163, 181, 219, 222–223, 234, 239, 252, 280, 282, 289, 324, 346, 361, 363, 386, 394, 404, 444–445, 447, 449, 469, 480–481, 487–488, 490, 496, 501–502, 505, 509–511, 523, 526; оп. 6, спр. 1, 8–11, 13, 18, 22–24, 28, 30; Ф. р-2178, оп. 1, спр. 1, 5, 15, 19, 21–24, 29, 37, 42, 54, 57, 59–61, 72–74, 91, 102, 310–306, 333–355, 371, 446, 455, 526, 529, 531, 547–548, 551–561, 570). Чільне місце посідають документи про евакуацію до Румунії осіб, що співробітничали з окупантами, та їхні списки (ф. р-1028, оп. 1, спр. 94, 125–126, 129), а також переліки майна, транспорту та худоби (ф. р-1028, оп. 1, спр. 133, 135, 448); постанови префекта про обов’язкове вивчення румунської мови службовцями установ (ф. р-1028, оп. 1, спр. 120; ф. р-2178, оп. 1, спр. 30); документи про роботу установ та трудових громад повітів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 65, 82, 100, 130–131, 134, 310–321, 323, 539; ф. р-2178, оп. 1, спр. 35–36, 53, 56, 68, 71, 75, 78–79, 83, 91, 134); журнали реєстрації кореспонденції (ф. р-2178, оп. 1, спр. 55–56, 445); списки жителів інших місцевостей, призначених на переселення до Трансністрії, Бессарабії, Буковини та Румунії, а також колишніх репресованих, які мали бажання оселитися на території Трансністрії (ф. р-1028, оп. 1, спр. 128; ф. р-2178, оп. 1, спр. 94–101, 104, 106–108, 111, 117–119, 127–128, 135); посвідчення на право проїзду на залізничному транспорті у Трансністрії (ф. р-2178, оп. 1, спр. 129–133); про організацію та роботу сільського господарства, діяльність державних ферм та МТС, сплату податків населенням та членами трудових громад, реквізицію худоби, вивезення продовольства до Румунії (ф. р-1028, оп. 1, спр. 326–347, 349–357, 359–360, 362–376, 378–394; оп. 2, спр. 15–17, 24–25, 36–37, 40, 42, 54, 57–58, 61, 62, 71, 81–82, 86–87, 89–90, 92, 94; оп. 4, спр. 51, 55, 58; оп. 6, спр. 1, 3–33; ф. р-2178, оп. 1, спр. 136–279). Збереглися також документи шляхових відділів префектур (ф. р-1028, оп. 1, спр. 396–475; ф. р-2178, оп. 1, спр. 358–363); накази, постанови губернатора, обіжники дирекції праці щодо порядку відбування

трудової повинності цивільним населенням, табелі обліку праці жителів (ф. р-1028, оп. 1, спр. 53, 60, 83, 307–310; ф. р-2178, оп. 1, спр. 364–367, 369, 375, 381–388, 375); списки румунських військовослужбовців, похованих на території Голтського повіту (ф. р-2178, оп. 1, спр. 375); документи відділів пропаганди (ф. р-1028, оп. 1, спр. 120; ф. р-2178, оп. 1, спр. 389), шкільних відділів префектур: накази дирекції культури, постанови префекта, списки викладачів і листування з претурами про роботу шкіл, статистичні відомості про кількість учів, перепис дітей шкільного віку, відомості на виплату заробітної плати викладачам, акти шкільного інспектора про результати перевірки роботи шкіл (ф. р-1028, оп. 1, спр. 487–514, 523, 526–527; ф. р-2178, оп. 1, спр. 390–410), документи відділу пошт, телефонів та телеграфа (ф. р-2178, оп. 1, спр. 411), санітарних відділів префектур щодо забезпечення лікувальних установ районів медикаментами, організацію роботи шпиталів, лікарень та аптек, про заходи боротьби з епідемічними захворюваннями, списки працівників лікувальних установ та ін. (ф. р-1028, оп. 1, спр. 476–485; ф. р-2178, оп. 1, спр. 412–443); фінансові-господарські документи, відомості та акти обміну радянських карбованців на німецькі марки, відомості на виплату заробітної плати працівникам установ повіту, документи про відкриття приватних підприємств та їх оподаткування, документи про стан промисловості й торгівлі у повітах (ф. р-1028, оп. 1, спр. 66, 73, 88, 127, 144–178, 180–194, 197, 199, 201–202, 206, 211–278, 281, 284, 289, 293–304, 322, 324, 520–532, 535–536, 539; оп. 2, спр. 100, 106; оп. 5, спр. 2–3, 5; оп. 6, д. 2; ф. р-2178, оп. 1, спр. 280–297, 299, 307–332, 356, 446–570).

У фондах одинадцяти претур – Александерфельдського району Очаківського повіту (ф. р-1588, 5 описів; 384 справи за 1941–1944 рр.), Варварівського району Очаківського повіту (ф. р-1591, 6 описів; 549 справ за 1941–1944 рр.), Очаківського району Очаківського повіту (ф. р-1591, 3 описи; 549 справ за 1941–1944 рр.), Веселинівського району Березівського повіту (ф. р-1593, 3 описи; 298 справ за 1941–1944 рр.), Ландауського району Березівського повіту (ф. р-1594, 3 описи; 225 справ за 1941–1944 рр.), с. Нечаяне Варварівського району Очаківського повіту (ф. р-1994, 1 опис; 11 справ за 1942–1943 рр.), Голтського району Голтського повіту (ф. р-2084, 2 описи; 832 справи за 1941–1943 рр.), Доманівського району Голтського повіту (ф. р-2418, 2 описи; 161 справа за 1941–1943 рр.), Великоградівського району Голтського повіту (ф. р-2425, 3 описи; 314 справ за 1941–1943 рр.), Кривоозерського району Голтського повіту (ф. р-2689, 2 описи; 452 справи за 1941–1943 рр.), Мостівського району Березівського повіту (ф. р-2690, 2 описи; 154 справи за 1942–1944 рр.) знаходяться накази, постанови, обіжники цивільного губернатора Трансністрії, префектів та преторів з адміністративно-господарських питань (ф. р-1588, оп. 4, спр. 3–8; оп. 5, спр. 1–10, 12–14, 42; ф. р-1591, оп. 4, спр. 11–22, 27, 29, 31–38, 47–51, 67–74, 77–80; ф. р-1592, оп. 1, спр. 2–3, 16; оп. 2, спр. 11–18, 20–29, 33–37, 54, 56–58, 71–80, 98–99, 102–109, 113, 122, 134, 136–139; оп. 3, спр. 1–3, 7; ф. р-1593, оп. 1, спр. 37; оп. 3, спр. 13–29, 31–36, 66–70, 79–89, 98–100, 102, 107, 109–110, 118–119; ф. р-1594, оп. 1, спр. 2, 30, 196, 204; оп. 3, спр. 5–14, 16–20, 29, 33–34, 40–41, 43–50, 66–67, 73–77, 79–84, 89–90, 96–98, 103,

107–108, 112, 117–118, 123–125; ф. р-1994, оп. 1, спр. 1, 6; ф. р-2084, оп. 2, спр. 1 а–2, 5–9, 1 б–20, 34, 51, 52 б, 68–71, 76–80, 103, 107–108, 111, 112 а–113, 118–122, 243 б–243 в, 243 о; ф. р-2418, оп. 1, спр. 8–9, 12–16, 70; оп. 2, спр. 1; ф. р-2425, оп. 1, спр. 9–11, 13, 27–28, 35–36, 60; оп. 2, спр. 1–3, 20, 23; оп. 3, спр. 1, 3, 11–13, 15–17, 27–36, 48–49, 54–57, 75–76, 80–84, 91, 94–95, 98, 100–103, 123; ф. р-2689, оп. 1, спр. 1–8, 13–14, 65, 73–74, 90–96; оп. 2, спр. 1–2, 4–5, 11–16, 21, 23–25, 27–31, 39–41 а, 42–43, 46, 48, 52–55, 57–60, 65–70; ф. р-2690, оп. 1, спр. 1–3, 6–9, 17–24, 31–35, 37–38, 63–66, 87, 89–92, 94, 96–99, 101–103; оп. 2, спр. 8); документи про реквізицію окупантами продовольства, одягу та худоби (ф. р-1588, оп. 1, спр. 4, 7–8, 19, 21–24, 42–43, 50–52, 57, 62, 73, 83, 128–130, 134, 152; оп. 2, спр. 8; оп. 4, спр. 20, 27, 40, 68; ф. р-1591, оп. 1, спр. 168, 193; оп. 4, спр. 38, 47–49, 52, 92, 147, 149; ф. р-1591, оп. 1, спр. 26; ф. р-1592, оп. 1, спр. 45, 88; оп. 2, спр. 59–61, 65, 82, 151–156; оп. 3, спр. 4, 6; ф. р-1593, оп. 1, спр. 54–55, 181, 220, 255; оп. 3, спр. 105; ф. р-1594, оп. 1, спр. 14, 61–62, 65, 73, 76, 79, 84, 118, 152, 163; оп. 3, спр. 51–52, 63–65, 91, 93, 95, 99–102; ф. р-2084, оп. 2, спр. 50, 73–74; ф. р-2418, оп. 1, спр. 9, 11, 35–36; ф. р-2425, оп. 1, спр. 4, 29; оп. 2, спр. 6; оп. 3, спр. 55; ф. р-2689, оп. 1, спр. 20, 22, 26–27; оп. 2, спр. 9, 22; ф. р-2690, оп. 1, спр. 11, 16, 18–20, 29–30); про свавілля окупантів (ф. р-1588, оп. 4, спр. 9–10, 21, 53; оп. 4, спр. 20, 32, 39; ф. р-1592, оп. 2, спр. 42; ф. р-1593, оп. 3, спр. 29, 40, 44; ф. р-1594, оп. 1, спр. 157; оп. 3, спр. 11, 35); про використання на примусових роботах євреїв (ф. р-1588, оп. 4, спр. 8, 33; ф. р-1591, оп. 4, спр. 21, 32, 40, 54, 71, 186; ф. р-1594, оп. 3, спр. 10, 12; ф. р-1994, оп. 1, спр. 4; ф. р-2084, оп. 2, спр. 111, 219 б; ф. р-2418, оп. 1, спр. 8, 47, 51, 62, 85; ф. р-2425, оп. 1, спр. 10; ф. р-2689, оп. 1, спр. 113; оп. 2, спр. 8, 15) та циган (ф. р-1591, оп. 4, спр. 25, 42; ф. р-1592, оп. 2, спр. 38; ф. р-1594, оп. 3, спр. 10, 12, 31; ф. р-2418, оп. 1, спр. 51, 62; ф. р-2425, оп. 1, спр. 13, 19, 42; оп. 3, спр. 31, 41; ф. р-2689, оп. 1, спр. 71, 100, оп. 2, спр. 6, 18; ф. р-2690, оп. 1, спр. 96), роботу табору “Сливине”, де вони утримувались (ф. р-1591, оп. 4, спр. 201–202, 225, 265); списки військовополонених (ф. р-1591, оп. 1, спр. 6, 49; оп. 4, спр. 20, 44, 190–191; ф. р-1592, оп. 1, спр. 102; ф. р-2418, оп. 1, спр. 10; ф. р-2425, оп. 2, спр. 4) та переселенців з Криму й Кавказу (ф. р-1591, оп. 4, спр. 35), а також українців з Молдавії та Румунії (ф. р-1591, оп. 4, спр. 104; ф. р-1592, оп. 2, спр. 41; ф. р-1591, оп. 3, спр. 48; ф. р-1994, оп. 1, спр. 2); документи про роботу установ, організацій та підприємств районів (ф. р-1588, оп. 1, спр. 20, 22, 68–69, 71, 72, 82, 84, 88, 105, 113, 141, 149, 153, 168–169; оп. 2, спр. 1–3, 5–7; оп. 4, спр. 12–19, 41, 58–65, 78; оп. 5, спр. 30; ф. р-1591, оп. 1, спр. 1, 11–12, 27, 29, 53, 69, 80, 82, 91–94, 120–123, 139, 146, 152, 160, 162, 222; оп. 2, спр. 4, 17–18, 21, 48–49, 52–55, 64, 75; оп. 4, спр. 30, 33, 60–62, 75, 133–146, 148–164, 173–176; оп. 6, спр. 11, 13; ф. р-1592, оп. 1, спр. 13, 17, 77; оп. 2, спр. 49–51, 53, 71, 85–88, 273; ф. р-1593, оп. 1, спр. 22, 69, 155, 183, 256; ф. р-1594, оп. 1, спр. 19–20, 24, 32, 36, 38, 64–65, 87, 97, 100, 138, 153, 168; оп. 3, спр. 78; ф. р-2084, оп. 2, спр. 15 а–15 б, 52 а, 83–89, 91–92, 96 а, 100–101; ф. р-2418, оп. 1, спр. 17, 27–29; ф. р-2425, оп. 1, спр. 5–6, 31–34, 37–41; оп. 2, спр. 21–29, 51; оп. 3, спр. 52–53; ф. р-2689, оп. 1, спр. 29, 35–43, 75, 78–81, 110, 326–330; оп. 2, спр. 26, 51, 56; ф. р-2690, оп. 2,

спр. 29–36); картки статистично-економічних даних селянських господарств (ф. р-1588, оп. 1, спр. 10; ф. р-1591, оп. 1, спр. 183 а, 197; ф. р-1592, оп. 1, 4, 15; ф. р-2425, оп. 1, спр. 26; ф. р-2689, оп. 1, спр. 67); звіти про наявність і роботу шкіл, кількість учителів і учнів, їхні списки (ф. р-1588, оп. 1, спр. 12; оп. 4, спр. 48, 85–104; ф. р-1591, оп. 4, спр. 11, 146, 204–216; ф. р-1592, оп. 1, спр. 27, 40, 90; оп. 2, спр. 125–133; ф. р-1593, оп. 1, спр. 60, 68, 72; оп. 3, спр. 117; ф. р-1594, оп. 1, спр. 12, 40, 78, 124, 133, 159, 177, 207; оп. 3, спр. 120–122; ф. р-2084, оп. 2, спр. 102, 104–106, 114; ф. р-2425, оп. 1, спр. 83–93; оп. 3, спр. 98; ф. р-2689, оп. 2, спр. 48–50); акти обміну радянських карбованців на німецькі марки (ф. р-1593, оп. 9, 12; оп. 2, спр. 3; ф. р-2084, оп. 2, спр. 166; ф. р-2425, оп. 3, спр. 2; ф. р-2689, оп. 1, спр. 116; ф. р-2690, оп. 1, спр. 43, 85); документи про відкриття та роботу приватних підприємств (ф. р-2084, оп. 2, спр. 22–30, 42, 46 в, 141–155, 157–162, 165, 171, 232–263, 390–392; ф. р-2418, оп. 1, спр. 13, 65–66, 80; оп. 2, спр. 3–9, 18–19; ф. р-2425, оп. 1, спр. 48; ф. р-2689, оп. 1, спр. 47, 124–125, 164, 205–324; оп. 2, спр. 64; ф. р-2690, оп. 1, спр. 93, 100); про ремонт будівель церков (ф. р-2689, оп. 2, спр. 3, 19); документи про оподаткування населення та підприємств (ф. р-1588, оп. 1, спр. 13, 34, 59–61, 78, 106–107, 120, 177; ф. р-1591, оп. 1, спр. 14, 25, 28, 30–32, 38, 44, 46, 76–77, 104, 110, 142, 173, 193, 195, 217, 254, 329–332, 334–335, 343–346, 351; оп. 2, спр. 6–11, 27, 28, 32, 35, 39, 62, 79–81, 92, 94–95; ф. р-1592, оп. 1, спр. 50, 53, 76, 104; оп. 2, спр. 175–176; ф. р-1593, оп. 1, спр. 283, 291, 294; ф. р-1594, оп. 1, спр. 22, 63, 95; ф. р-2084, оп. 2, спр. 39, 44б, 67, 84 б, 116–118, 120, 134–139, 156, 163–164, 167 а, 168, 172–174, 219 а, 227–230, 241, 264–267, 309, 363–364, 385; ф. р-2418, оп. 1, спр. 36, 42, 53; оп. 2, спр. 16–18, 49–50; оп. 3, спр. 25, 50, 61–65, 85–90, 99, 120, 151–154; ф. р-2689, оп. 1, спр. 28, 44–45, 117, 119, 143–145, 150–152, 154–157, 160–162, 168–173, 179–180, 182, 205–324; оп. 2, спр. 71; ф. р-2690, оп. 1, спр. 12–16, 72; оп. 2, спр. 9, 20, 26); матеріали фінансової звітності установ, організацій та підприємств (ф. р-1588, оп. 1, спр. 6, 7, 11, 15–16, 29–30, 35, 39, 41, 42, 48, 58, 66–67, 74, 76–77, 85, 90–94, 110, 114–116, 125, 139, 142, 148, 160, 162, 165, 173; оп. 3, спр. 1–32; оп. 4, спр. 22–26, 31–39, 43–47, 67–77, 105–113; оп. 5, спр. 16; ф. р-1591, оп. 1, спр. 2–3, 5, 7–8, 20–21, 23, 67–68, 88, 100, 111, 114, 118, 126–127, 149, 155, 181, 183, 185–186, 191, 216, 225, 258, 328 а, 370; оп. 2, спр. 2, 5, 58; оп. 3, спр. 4–5, 34, 81–82, 196, 205–206, 209; оп. 4, спр. 58, 81–90, 93–101, 262, 267; оп. 6, спр. 16–19; ф. р-1592, оп. 1, спр. 7, 33; оп. 2, спр. 62–63, 66–67, 81, 89, 143–145, 157, 159–163, 169–170, 180, 182, 190–191, 272, 275; ф. р-1593, оп. 1, спр. 1–5, 7, 15–16, 18, 25, 32–35, 40, 42–48, 52–53, 79, 82, 92, 95, 105, 113–119, 121–124, 142, 196–197, 228, 288, 309; оп. 2, спр. 1–2, 5, 7–8, 11, 13, 16, 32; оп. 3, спр. 75–76, 120–122, 125–126; ф. р-1594, оп. 1, спр. 122, 126–127; оп. 2, спр. 37; оп. 3, спр. 42, 126, 140–152, 163–165; ф. р-1994, оп. 1, спр. 5, 7–9; ф. р-2084, оп. 2, спр. 3, 8, 44 а, 45, 53–61, 93–94, 123–133, 140, 167 б, 221–226, 243 ж–243 л, 389; ф. р-2418, оп. 1, спр. 134–135; ф. р-2425, оп. 1, спр. 23, 47, 55–63, 75; оп. 2, спр. 7–15, 37–44, 47–48; оп. 3, спр. 51, 117, 121, 134–147, 155; ф. р-2689, оп. 1, спр. 46, 48–50, 52–54, 61–64, 66, 82, 121–123, 158–160, 174–178, 325; оп. 2, спр. 61–63, 66–69, 72, 74, 82; ф. р-2690, оп. 1, спр. 45–50, 70–71 а; оп. 2, спр. 1–5, 7а, 10–25, 27,

37–43); протоколи загальних зборів членів земельних громад (ф. р-1591, оп. 2, спр. 1, 3), таблиці вироблених ними трудовнів (ф. р-1588, оп. 1, спр. 1, 5, 14, 17, 26, 28, 31, 37, 46–47, 54, 65, 75, 79–81, 86–87, 95–103, 112, 131, 137, 144, 150, 154, 158, 163, 167, 170, 172; ф. р-1591, оп. 1, спр. 42, 51–52, 65–66, 87, 90, 119, 140, 150, 210, 273, 282, 311–312, 324, 326, 336–338, 358; оп. 2, спр. 67, 74, 97; ф. р-1592, оп. 1, спр. 5, 8, 34, 41; ф. р-1593, оп. 1, спр. 235; ф. р-2418, оп. 1, спр. 37–38, 77–78; оп. 2, спр. 13; ф. р-2690, оп. 1, спр. 9); таблиці обліку вихододнів службовців та робітників (ф. р-2084, оп. 2, спр. 32–33, 43; ф. р-2418, оп. 2, спр. 13; ф. р-2425, оп. 2, спр. 34–36; ф. р-2689, оп. 1, спр. 51, 112; ф. р-2690, оп. 1, спр. 39); відомості нарахування та виплати заробітної плати робітникам і службовцям (ф. р-1588, оп. 1, спр. 27, 53, 93, 109; оп. 5, спр. 17–28, 46–49; ф. р-1591, оп. 1, спр. 10, 40, 44, 46, 106, 133, 269–270, 313, 328; оп. 2, спр. 11, 16, 44–45; оп. 4, 269–270, 273–309, 337–339, 352–354, 356–357, 360; ф. р-1592, оп. 1, спр. 47; оп. 2, спр. 52, 123, 127, 135–136, 146, 149–150, 158, 164–165, 168, 170, 172–173, 177, 181, 184–187, 189, 202–203, 239, 242–248; оп. 3, спр. 8–9; ф. р-1593, оп. 1, спр. 4, 17, 52, 58, 70, 80, 109, 112, 223, 225, 237, 249, 257, 260, 267, 269, 271, 281, 312–313; оп. 3, спр. 127–129; ф. р-1594, оп. 1, спр. 27, 91, 149, 160, 169, 178, 190, 192; оп. 3, спр. 128; ф. р-2084, оп. 2, спр. 126, 176–190, 192–218 б, 219 в, 220, 231, 276–308, 310–384; ф. р-2418, оп. 1, спр. 50–52, 71–76, 78–79, 81–82, 84–133; оп. 2, спр. 15–17, 20–25; ф. р-2425, оп. 1, спр. 50–54, 65–70, 83–84, 86–93; оп. 2, спр. 45–46; оп. 3, спр. 2, 9, 99, 104–114, 121–122, 125–133; ф. р-2689, оп. 1, спр. 114–115, 126–142, 147, 183–204; оп. 2, спр. 48, 58, 76–81; ф. р-2690, оп. 1, спр. 44, 51–63, 73–84; оп. 2, спр. 44–45); списки жителів населених пунктів, працівників установ, підприємств та організацій (ф. р-1588, оп. 1, спр. 2, 6, 9, 13, 20, 22–23, 25, 32, 34, 42, 44, 62, 69–70, 83, 85, 104, 107, 119, 122–124, 128, 133, 147, 152, 156, 174, 176, 178–179; оп. 2, спр. 4, 8, 9, 53; оп. 5, спр. 31–40, 50; ф. р-1591, оп. 1, спр. 29, 43–44, 102, 104, 113, 125, 134, 136, 161, 174, 193, 195, 253, 320, 365–369; оп. 2, спр. 6, 35, 98–99, 106–107; оп. 3, спр. 74; оп. 4, спр. 18–19, 36, 41, 45, 74, 149, 187, 221; оп. 5, спр. 1; оп. 6, спр. 1–10, 15, 21–24; ф. р-1592, оп. 1, спр. 1, 4, 26, 43, 50, 102, 104–105; оп. 2, спр. 37, 43 а, 57, 73, 76, 84, 122, 138, 147, 166, 188, 201; оп. 3, спр. 3; ф. р-1593, оп. 1, спр. 1–3, 10–13, 57, 73, 86, 106, 130, 137, 139, 145, 147, 150, 152–154, 180, 189, 199, 201, 209–210, 213, 218, 229, 234, 245, 251, 262, 272, 274, 282–285, 301, 308, 313, 314; оп. 3, спр. 13–14, 18–19, 21–27, 34–36, 38, 41–42, 46, 50–51, 55, 61, 68, 70, 104, 107, 109–110, 114–115; ф. р-1594, оп. 1, спр. 3, 30, 54, 96, 176, 182, 208, 211; оп. 3, спр. 7–8, 11, 17–18, 22, 24, 32, 34, 69, 104–105; ф. р-2084, оп. 2, спр. 4б, 10–12, 14, 20, 31, 36–37, 46 а–46 б, 47–49, 62–66, 71, 77 а, 81 в, 82, 96 в–96 г, 99, 109, 116–117, 169, 243 б, 243 д, 243 м–243 н, 268–275, 385–387 г; ф. р-2418, оп. 1, спр. 1–11, 15, 21–26, 30–31, 36, 39–41, 49, 54–64, 79–82, 89, 97, оп. 2, спр. 2, 11; ф. р-2425, оп. 1, спр. 1–3, 10–14, 17–22, 30, 38, 44–46, 49, 71–73, 75–82, 94; оп. 2, спр. 5, 19 а–19 б, 30, 33; оп. 3, спр. 2–10, 14–15, 17–24, 38–40, 45 б, 47, 49, 66–73, 75, 79, 90, 96, 101, 123; ф. р-2689, оп. 1, спр. 2–3, 9–12, 16, 18, 27–28, 30–35, 55–60, 68, 73, 107–109, 111, 113, 118, 148–152, 181; оп. 2, спр. 9, 20, 32–33, 35, 41 г, 47, 57, 60, 64; ф. р-2690, оп. 1, спр. 1–3, 5 б, 10, 14б, 27–28, 43, 66, 68–69, 87–90,

104; оп. 2, спр. 6, 20, 26), метеорологічні зведення метеостанцій (ф. р-1588, оп. 1, спр. 3; оп. 4, спр. 49, 54); журнали реєстрації документів (ф. р-1592, оп. 2, спр. 3–6, 19; ф. р-2084, оп. 2, спр. 21; ф. р-2425, оп. 1, спр. 8, 24; оп. 2, спр. 52; оп. 3, спр. 37); журнали реєстрації метричних свідоцтв (ф. р-1592, оп. 2, спр. 2, 9; оп. 3, спр. 5, 10–11; ф. р-2084, оп. 2, спр. 13); прохання жителів про надання дозволу на виїзд за межі Очаківського району (ф. р-1592, оп. 2, спр. 31–32, 44–47); прохання колишніх розкуркулених про повернення їм конфіскованого майна та надання допомоги (ф. р-1592, оп. 2, спр. 29, 35, 271; ф. р-2689, оп. 1, спр. 76; оп. 2, спр. 17); особові справи та списки пенсіонерів (ф. р-1592, оп. 2, спр. 140–142, 172, 183; ф. р-1593, оп. 1, спр. 131; оп. 3, спр. 123–124; ф. р-2084, оп. 1, спр. 3–60; оп. 2, спр. 35, 170, 191, 386–388, 393–727; ф. р-2425, оп. 1, спр. 64; оп. 3, спр. 11, 114, 148–150, 156–166; ф. р-2689, оп. 1, спр. 126; оп. 2, спр. 75).

Згадані документи є ще малодослідженими. Це пояснюється рядом причин, перша з яких – те, що певна кількість справ – передусім списки жандармів, колишніх розкуркулених, працівників установ – перебувала на секретному зберіганні, і лише в 1990-х рр. ці справи було розсекречено й обмеження щодо користування ними було знято. Нині доступ до цих документів – вільний. Іншою причиною є те, що переважна більшість їх складена румунською та німецькою мовами, що ускладнює користування ними за відсутності перекладача. Про зміст більшості документів можна дізнатись лише із заголовка справи. Тому сьогодні використовуються зазвичай лише списки осіб, які мешкали або працювали на окупованій території, – для надання архівних довідок про перебування в гетто, підтвердження трудового стажу тощо, а також для експонування на виставках документів, присвячених подіям Другої світової війни.

М. МЕЛЬНИК

ФОНДИ ПРЕТУР ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: КОРОТКИЙ ОГЛЯД

У фондах одинадцяти претур, які зберігаються в Державному архіві Миколаївської області, є документи, що свідчать про щоденні життя та побут населення в період тимчасової нацистської окупації області в 1941–1944 рр. Ідеться про Александерфельдський (ф. р-1588), Варварівський (ф. р-1591), Очаківський (ф. р-1592) райони Очаківського повіту, Веселинівський (ф. р-1593), Ландауський (ф. р-1594), Мостівський (ф. р-2690) райони Березівського повіту; с. Нечаяне Варварівського району Очаківського повіту (ф. р-1994), Голтський (ф. р-2084), Доманівський (ф. р-2418), Великоградіївський (ф. р-2425), Кривоозерський (ф. р-2689) райони Голтського повіту, про реквізицію в яких окупантами продовольства,

одягу та худоби розповідають архівні джерела (ф. р-1588, оп. 1, спр. 4, 7–8, 19, 21–24, 42–43, 50–52, 57, 62, 73, 83, 128–130, 134, 152; оп. 2, спр. 8; оп. 4, спр. 20, 27, 40, 68; ф. р-1591, оп. 1, спр. 168, 193; оп. 4, спр. 38, 47–49, 52, 92, 147, 149; ф. р-1591, оп. 1, спр. 26; ф. р-1592, оп. 1, спр. 45, 88; оп. 2, спр. 59–61, 65, 82, 151–156; оп. 3, спр. 4, 6; ф. р-1593, оп. 1, спр. 54–55, 181, 220, 255; оп. 3, спр. 105; ф. р-1594, оп. 1, спр. 14, 61–62, 65, 73, 76, 79, 84, 118, 152, 163; оп. 3, спр. 51–52, 63–65, 91, 93, 95, 99–102; ф. р-2084, оп. 2, спр. 50, 73–74; ф. р-2418, оп. 1, спр. 9, 11, 35–36; ф. р-2425, оп. 1, спр. 4, 29; оп. 2, спр. 6; оп. 3, спр. 55; ф. р-2689, оп. 1, спр. 20, 22, 26–27; оп. 2, спр. 9, 22; ф. р-2690, оп. 1, спр. 11, 16, 18–20, 29–30). У складі фондів – й інші документи про пограбування та насильство окупантів щодо місцевих жителів (ф. р-1588, оп. 4, спр. 9–10, 21, 53; оп. 4, спр. 20, 32, 39; ф. р-1592, оп. 2, спр. 42; ф. р-1593, оп. 3, спр. 29, 40, 44; ф. р-1594, оп. 1, спр. 157; оп. 3, спр. 11, 35); звіти про наявність і роботу шкіл, кількість учителів і учнів, їхні списки (ф. р-1588, оп. 1, спр. 12; оп. 4, спр. 48, 85–104; ф. р-1591, оп. 4, спр. 11, 146, 204–216; ф. р-1592, оп. 1, спр. 27, 40, 90; оп. 2, спр. 125–133; ф. р-1593, оп. 1, спр. 60, 68, 72; оп. 3, спр. 117; ф. р-1594, оп. 1, спр. 12, 40, 78, 124, 133, 159, 177, 207; оп. 3, спр. 120–122; ф. р-2084, оп. 2, спр. 102, 104–106, 114; ф. р-2425, оп. 1, спр. 83–93; оп. 3, спр. 98; ф. р-2689, оп. 2, спр. 48–50); документи про оподаткування населення (ф. р-1588, оп. 1, спр. 13, 34, 59–61, 78, 106–107, 120, 177; ф. р-1591, оп. 1, спр. 14, 25, 28, 30–32, 38, 44, 46, 76–77, 104, 110, 142, 173, 193, 195, 217, 254, 329–332, 334–335, 343–346, 351; оп. 2, спр. 6–11, 27, 28, 32, 35, 39, 62, 79–81, 92, 94–95; ф. р-1592, оп. 1, спр. 50, 53, 76, 104; оп. 2, спр. 175–176; ф. р-1593, оп. 1, спр. 283, 291, 294; ф. р-1594, оп. 1, спр. 22, 63, 95; ф. р-2084, оп. 2, спр. 39, 44 б, 67, 84 б, 116–118, 120, 134–139, 156, 163–164, 167 а, 168, 172–174, 219 а, 227–230, 241, 264–267, 309, 363–364, 385; ф. р-2418, оп. 1, спр. 36, 42, 53; оп. 2, спр. 16–18, 49–50; оп. 3, спр. 25, 50, 61–65, 85–90, 99, 120, 151–154; ф. р-2689, оп. 1, спр. 28, 44–45, 117, 119, 143–145, 150–152, 154–157, 160–162, 168–173, 179–180, 182, 205–324; оп. 2, спр. 71; ф. р-2690, оп. 1, спр. 12–16, 72; оп. 2, спр. 9, 20, 26); протоколи загальних зборів членів земельних громад (ф. р-1591, оп. 2, спр. 1, 3), табелі вироблених ними трудовнів (ф. р-1588, оп. 1, спр. 1, 5, 14, 17, 26, 28, 31, 37, 46–47, 54, 65, 75, 79–81, 86–87, 95–103, 112, 131, 137, 144, 150, 154, 158, 163, 167, 170, 172; ф. р-1591, оп. 1, спр. 42, 51–52, 65–66, 87, 90, 119, 140, 150, 210, 273, 282, 311–312, 324, 326, 336–338, 358; оп. 2, спр. 67, 74, 97; ф. р-1592, оп. 1, спр. 5, 8, 34, 41; ф. р-1593, оп. 1, спр. 235; ф. р-2418, оп. 1, спр. 37–38, 77–78; оп. 2, спр. 13; ф. р-2690, оп. 1, спр. 9); табелі обліку вихододнів службовців і робітників (ф. р-2084, оп. 2, спр. 32–33, 43; ф. р-2418, оп. 2, спр. 13; ф. р-2425, оп. 2, спр. 34–36; ф. р-2689, оп. 1, спр. 51, 112; ф. р-2690, оп. 1, спр. 39).

Згадані джерела дають уявлення про умови життя мешканців окупованих Румунією територій, що входили до складу Губернаторства Трансністрія, їхню щоденну працю, сплату ними податків та ін. На підставі саме цих документів надаються архівні довідки про перебування на окупованій території, використання людей на примусових роботах, про підтвердження їх трудового стажу тощо.

Л. ОКорокова**ФОНДИ ТРУДОВИХ ОБЩИН МИКОЛАЇВЩИНИ
(1941–1944)**

Окупувавши в серпні 1941 р. Миколаївську область, нацисти поділили її територію на дві частини. Західні райони області (на той час – Одеської) контролювалися Румунією і входили до складу Трансністрії. Усе колгоспне майно було оголошено власністю німецької армії, а колгоспи було перетворено на “громадські господарства” – трудові общини, в яких селяни були зобов’язані працювати під наглядом наставлених окупаційною владою старост і управителів. Підпорядковувалися трудові общини повітовим і районним претурам. Окупаційна влада виконувала “Директиви про керівництво економікою” (“Зелена папка”), метою яких було одержання з окупованих земель потрібних Німеччині продуктів харчування та сировини. Майже весь урожай забирали нові “хазяї”. Трудова повинність, різні податки, обов’язкові поставки, реквізиція сільськогосподарських продуктів, реманенту, худоби, конфіскація теплого одягу розоряли селян. При цьому чітко велася звітно-облікова документація: про хід польових робіт, збір врожаю, про наявність і рух худоби, стан тваринництва, наявність зернопродуктів, реманенту, майна, списки членів общин на оподаткування, списки робітників, табелі обліку роботи, відомості на видачу продуктів. Трудові общини існували до часу визволення області від окупантів.

В архіві знаходяться на зберіганні 319 фондів трудових общин. З метою полегшення користування ними створено об’єднані архівні фонди (ОАФ). В основу створення ОАФ покладено принцип однорідності цільового призначення трудових общин та їх місцезнаходження. Водночас здійснено вдосконалення описів та редагування заголовків.

**Трудові общини Веселинівського району Березівського повіту –
ф. Р-1744, 138 од. зб., 1941–1943 рр.**

Звіти, акти про наявність і рух худоби, здавання молока окупаційним військам; акти, накладні, відомості на видачу зернопродуктів членам общин, картки розподілу врожаю (укр., рос. мови).

**Трудові общини Великоградівського району Голтського повіту –
ф. Р-2512, 491 од. зб., 1941–1944 рр.**

Накази повітової префектури і претури району; плани посівних та збиральних кампаній, звіти про хід польових робіт, збір врожаю; табелі обліку роботи членів общин; відомості та акти на реквізовані окупантами худобу, продукти; акти інвентаризації майна та худоби; списки членів общини та відомості про видачу їм продуктів (укр., рос. мови).

**Трудові общини Голтського району Голтського повіту –
ф. Р-2540, 600 од. зб., 1941–1944 рр.**

Накази і розпорядження претури району про виконання селянами трудової та податкової повинностей; відомості про стан тваринництва, посівів, хід

збору врожаю; інвентарні відомості та акти обліку сільськогосподарського реманенту, реквізованих у населення району продуктів, птиці, худоби; списки членів общини, поліцейських, старост; відомості на видачу продуктів; таблиці обліку роботи (укр., рос. мови).

Трудові общини Доманівського району Голтського повіту –

ф. Р-2383, 614 од. зб., 1941–1944 рр.

Протоколи загальних зборів членів трудових общин; журнали обліку худоби, сільськогосподарського реманенту; відомості й акти про оподаткування населення, про реквізицію окупантами великої рогатої худоби, птиці, сільгосппродуктів, теплового одягу; списки членів общин, інвентарні описи майна трудових общин (укр., рос. мови).

Трудові общини Кривоозерського району Голтського повіту –

ф. Р-2574, 1085 од. зб., 1941–1944 рр.

Накази і розпорядження претури Кривоозерського району; статистичні дані про стан трудових общин; відомості про хід польових робіт, стан тваринництва, рух продуктів на складах та відомості про їх видачу; акти реквізиції в населення великої рогатої худоби, птиці, теплового одягу для окупаційних військ; списки мешканців, таблиці обліку роботи, списки платників податків (укр., рос. мови).

Трудові общини Мостівського району Березівського повіту –

ф. Р-2469, 372 од. зб., 1941–1944 рр.

Розпорядження претури району про трудову та податкову повинність; акти і зведення про хід сівби, польових робіт, наявність зернопродуктів, стан тваринництва; протоколи зборів членів трудових общин; акти обліку реманенту, продуктів, худоби, реквізованих у населення; відомості на видачу продуктів членам трудових общин, таблиці обліку їхньої роботи, особові рахунки; списки членів общин на оподаткування (укр., рос. мови).

22/3-43. Рішення сесії 22 березня 1943 р. у зв'язку з агрономією і старшинами трудових об'єктів.

Приказувати нагати посівну кампанію в першу чергу сівти овес і горох, для чого мобілізувати всі трудовозможне населення р-ка. Все спеціалісти підпункти, муляри і прочие люди, які мають патенти тимчасово до кожного приказу переходять на роботу по своїй спеціальності в трудових об'єктах та інших трудовозможних галузях сільської патентуєлюви і розраховують обов'язково працювати в трудових об'єктах, використовують тільки патентну комунікацію о їх кваліфікації.

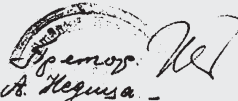
Все кошти, болі, осли і муляри, собачи раніше були встановлено претурою також ідуть на роботу в трудових об'єктах. Световоди трудових об'єктів вартіше от глум. трудових об'єктів строгой учет фактичне, для людей спеціальні патенти і трудові сили частіше лиц. Ніхто не має права володіти трудовою силою без дозволу претури, вся трудовая сила повинна бути занята на посівну.

Трудовими, в которых до самообслуживания не заложена оплата наем от трудовика, подлежат налог и на под посевную культуру, немедленно выполняются повинности.

Все сведения о ходе полевых работ подавать в претурю в среду и в пятницу, через уезд агронома, который сам лично должен составлять акт о выполнении работы в претурю. Сведения должны быть подписаны: уезд агроном, староста, с/у, старшина, трудовик и световод. Возможные в недовольстве и не точности сведений будут привлечены к строгой ответственности. Никакие уважительные причины не будут приняты во внимание при этом прилагая копия формы сведений.

Всем старшинам трудовых и частных лиц приступать к посадке плодовых и декоративных деревьев и уходу за ними и исполнению работ, которые должны быть выполнены, обрезка побегов и опашки.

Всем трудовикам приступать к уборке, огнечу и приведению в порядок колхозных дворов, а также перед дворами на улице. Все лишние помещения и входы на улице починить и дворы должны быть побелены.

Претор
А. Недзика

Уезд агроном:
В. Бутин

Розпорядження Мостівської претури старостам сільгоспуправ, старшинам трудових об'єктів про проведення посівних робіт. 22 березня 1943 р.
(Держархів Миколаївської області (далі назва архіву не зазначатиметься), ф. Р-2469, оп. 1, спр. 93, арк. 4)

№ п/п	Члени господарства фамилія і ім'я	в	Ведомість										1				
			в	в	в	в	в	в	в	в	в	в					
1	Лавашевский Я. Н.	1												10	10	1	
2	Лавашевский Шура Н.	-	1											4		-	
3	Кудмай Анна	1												10		-	
4	Кудмай Гейтс	1														-	
5	Климанко Наталка	1														-	
6	Заграногний Николай	1														-	
7	Харсенко Катя	1												5	4	-	
8	Мельниченко Михаил	1												4		-	
9	Шаманский Станис	1												10	5	-	
10	Монконозменко Тимша	1												4	2	-	
11	Дидик Никидоор	1	1				4		3			2	1	6	5	-	
12	Сидоренко Иван	1												5	5	-	
13	Горбенко Григорий	1														-	
14	Закушнык Гавриил	1													4	-	
15	Горбач Степан	1											1	1	10	5	8
16	Загоруйко Иван	1	1										1	10	5	8	
17	Тарасюк Тараска	1												3	3	5	
18	Марсенко дзень	-	1													5	-
19	Таран Марфа	1															-
20	Пашуна Анна	1															-
21	Незнайко Михаил	1														4	-
22	Шагаренко Иван	1															-
23	Гойар Клавд	1	1											15	5		-
24	Гансенко Мария	1															-
25	Полещук Иван	1												5			-
26	Семинев Овкс	1															-
27	Попомаренко Арсент	1															-
28	Березовицук Іков	1															-
			Полещук Мария														
			Севаков Тарас														

Відомості з обліку худоби й птиці
в господарствах членів трудової общини № 3
станом на 1 серпня 1943 р. (ф. Р-2419, оп. 1, спр. 359, арк. б/н)

Список.
Хозяйств обязанных сдать налог птици на 4/IX-1943г.

№	Имя	Количество	CANTITATI		VALORI	
			Количество	Средняя цена	Валовая	Чистая
1	Гончаренко Арсентий	2	-	-	-	-
2	Гонимец Иван		1V	1		
3	Гедименев Антон	1V	1V	1		
4	Ганженко Мария	2	-	2V		
5	Готар Клавдий		2V	1		
6	Ганцратова Елена	2	-	1V		
7	Гезнаенко Михаил	2	-	-		
8	Гинюма Анна	2V	1	1		
9	Шигаренко Иван	2	-	1V		
10	Шаргенов Френс	-	1	-		
11	Шаринская Параска	-	2V	1		
12	Торбач Степан		2V	1V		
13	Загорумово Иван		1V	1V		
14	Перезович Яков	1	1V	-		
15	Тербенко Григорий	3	1	-		
16	Закушняк Григорий	2V	-	1		
17	Сидоренко Иван	2V	-	1		
18	Дидик Никифор	-	1V	-		
19	Монконозюк Иван	1V	1V	1		
20	Шаманский Степан		1V	-		
21	Медовитенко Михаил		1V	1		
22	Харченко Екатерина	2	-	1V		
23	Лавровский Алексей Н	-	3V	2V		
24	Лавровский Алексей Н	-	1V	-		
25	Кудай Анна		-	1V		
26	Петро	2	-	1V		
27	Якименко Наталья	2	-	-		
28	Заграменний Н.	2V	-	-		
29	Таран Маргар	2	-	-		

Список хозяйств, обязанных сдать налог птици. 4 вересня 1943 р.
(ф. Р-2419, оп. 1, спр. 359, арк. б/н)

Список.			
Збора церковного налога по каждому из них			
№	фамилия имя	Норма по 1913	Получено
1	Березовчук Яков	5	✓
2	Ладаньская Анна	5	✓
3	Ладаньская Анна	5	✓
4	Кудлай Анна	5	✓
5	Кудлай Петро	5	✓
6	Клименко Наталья	5	✓
7	Захаранский Иван	5	✓
8	Томашенко М.	5	✓
9	Щапанский Станис	5	✓
10	Масингенко Михаил	5	✓
11	Хоросенко Екатерина	5	✓
12	Дигак Николай	5	✓
13	Согоренко Иван	5	✓
14	Зорбенко Эмиль	5	✓
15	Закучивин Богдан	5	✓
16	Марсенко Грент	5	✓
17	Тарасюк Гуровка	5	✓
18	Турбаг Станис	5	✓
19	Загорюшко Иван	5	✓
20	Незнаменко Михаил	5	✓
21	Пичура Анна	5	✓
22	Шенгарович Иван	5	✓
23	Ройко Клавдия	5	✓
24	Лангенко Мария	5	✓
25	Потичук Иван	5	✓
26	Земленев Ольга	5	✓
27	Гонимаренко Александр	5	✓
	Всего	135	

Составил [подпись]

архив „Bucovina“ I. E. Torouhă București

Список граждан, які сплатили церковний податок. 1943 р.
(ф. Р-2419, оп. 1, спр. 359, арк. б/н)

Справка №1
 Молучено от села Бурилово п-з
 Великойна акт о взятии Румынской
 Армией своей взрослых 4м. (котирь)
 Акт отослан в Первомайскую Проде
 Ктуру.
 Старшина [подпись] 5
 Экспедитор [подпись]
 25-11-42г.

Справка №20
 Молучено от села Бурилово документ
 о молучении Немецкой армией
 молока 20 литров (двадцать)
 масла корового 3м (три)
 сала 4кг (четыре).
 яиц 100 штук (стот).
 моркови 20 килограмм (двадцать).
 картошки 50м (пятьдесят) килограмм
 дров 5 штук (пять)
 Документы отосланы в Первомайскую Проде
 Ктуру.
 Старшина [подпись]
 Экспедитор [подпись]
 25-11-42г.

Довідки, видані громаді села Бурилово,
 про здавання для румунської і німецької армій худоби, птиці, продуктів
 харчування. 1943 р. (ф. Р-2574, оп. 1, спр. 84, арк. 5, 9).

Акт № 15

Січня 29 числа 1943 года

Составлен настоящий акт за в Маринівському
вет пунктом. Губерни Т.В.м. руководителем
обл. 271. Веретельником А.И. и зов формой
Трутом М.З. в том что его члена
были розданы членам общины, на росята
принадлежущие общине по как не надежд
ше. к физичи расейтита и заморшши.
в кошкест ве. 8 шт (во сем.) в том и
составлен настоящий акт № 15
списания таковых.

Подписи 1 Губерни
2 Верет.
3 Трут.

Акт завідувача Маринівського скотопункту про роздавання членам общини хворих поросят ("рахітиків і заморшів") "для списання таких". 20 січня 1943 р.
(ф. Р-2383, оп. 1, спр. 389, арк. 15).

Мостівська претура
Грибоносівська
.....
.....

СТАРШИНЕ ТРУДОБИНИ № 1 с. Грибоносівка
.....
.....

Мостівська претура приказывает
Пасхи жандармам выдать для питания жандармов за
счет трофейных кур, на одного человека по 10 шт. яиц и по одной кур

Грибоносівська

Наказ Мостівської претури старшині трудобщини № 1 с. Грибоносівка
про видавання жандармам на честь свята Пасхи по 10 шт. яєць
і по одній курці на особу. 24 квітня 1943 р.
(ф. Р-2469, оп. 1, спр. 84, арк. 100)

Старшина трудобц №1 Грибоносове.

Пасылаю Вам 40 сорон похвад гуд
вывозки кукурудзы с вайсей обшчыны на элев-
тор станицы Колосовке.

Весперете лаводей фуражом с расста
4/четыре/пуд. кукурудзы на лаводы в сорон. —
Найте обшчыне людей с металыны
с продуктами которые имете в обшчыне,
те продукты которые не имете
будете получать вт прищурат. —

А по этому приказываю чтобы
обшчыне погрузку похвад выстро и
таите и расгрузку на элеватор. Вам
кукурудзы гудымак и портаков то ставье
всей людей с обшчыны гуд вывараив
соронной кукурудзы гудымак гуд погрузку похвад,
таке чтобы не вышло чтобы отграив
портевро кукурудзу на элеватор. чтобы
не приидл элеватор - да это вы строго
отвечайте. —

Мостової 30 Априля 1943.

Стор:

Стор:

М. М. Агронюк

Л. Бучин:

Лист Мостівської претури старшині трудобщини № 1 с. Грибоносове
про вивезення з общини 40 підвод кукурудзи
на елеватор станції Колосівка. 30 квітня 1943 р.
(ф. Р-2469, оп. 1, спр. 84, арк. 106)

ОКУПАЦІЯ ОЧИМА ДІТЕЙ
(фонд Держархіву Миколаївської області
“Колекція контрольних робіт
учнів шкіл м. Миколаєва”)

Фонд Р-3043 Держархіву Миколаївської області складають десять справ із творами учнів десяти шкіл, які було написано в червні–липні 1944 року за темою “Що я пережив у період німецько-фашистської окупації”. Ці твори – свідчення очевидців подій, яким у 1941 р. було по 13–15 років. Два з них публікуються нижче.

Публікацію підготувала М. МЕДЧУК

Своими руками ученица 4 класса миколаевской средней
школы № 1 г. Николаева
Светлана Анань.

Что я пережила во время немецкой оккупации.
В первую очередь, когда далим немцы, они
вместе с другими немцами, ездили на
Светлана Анань, которая закончилась по
школам, были наказания, ставили. Были
застыть, давали, которые были наказаниями
стали наказаниями и так далее, стирала
на себе. Когда стали они ездить на
каждый день, все люди плакали,
и они смеются, милое мое сердце
были же все же, разделили пополам.
Спали в землях. Иду к земляной на бандар,
сидеть: висит знаменем милое мое сердце,
которое я имела, как замочник. Если
того стали ездить в Германию. Взяли
весь милое сердце, на пример, взяли милое
дуго, брати дядю дядю. Когда отпустили,
стали брать милое сердце. Все милое сердце
взяли на погребение, горючая. Если
взяли раши и приехали. Видела, —
дрожала, что бы милое сердце в милое сердце
едят с собой и кричат: «где милое сердце?»
Еду отсюда: «милые» забрали. Если не
взяли, не уйдут также и дома милое сердце.

«куртки, шовки»! Но русские не по-
уважали являясь не убого. Шовки, куртки, шовки»
Кроме они отступили и горюет убого-
была за Вологодки, пшеницы, которые ишли
на фронт, — иши они очень медленно,
а эти, которые ишли на отдых с фронта,
также очень убого по первой линии.
Вот это только и было слышно русскому
народу за все три года в шовки былого.
Зрительно люди, когда наградили пшени-
цы, которые были отработаны русскими
руками, и приняла пшеница русские,
разражалась. Все русские жизни! Разве
это не обидно? Даже очень обидно нам,
русскому народу! Но, к сожалению, в эти
дни, когда приняла 28 марта —
1944 года, когда приняла в город русский
в Б. Жовтук укр. Отметь приняла радость,
и все дети: мальчики, девочки, пшеница,
люди-отметь отшли по своим местам,
нам прежде. Вспомните никто из убого
не слышит. Боженьки и не говорят —
«стирала шовки, шовки» с девочками те же
не знают наградили пшеницы и не слыш
работ или былого.

Иваново Жатяна. П. Кассай. 1948
 Как немцы отступали?

Когда немцы отступали, они ходили по
 домам, когда они ходили по кварталу
 все люди закрывались, но немцы ломали
 ворота и били стекла, заходили в комна-
 ту, били людей, брали по шкафы по
 гардеробам, забирали все, что попадалось,
 забирали ~~все~~ белье, забирали муку, масло,
 посуду, забирали сыр, свиней, коров, яйца
 забирали стекла, стучали, ломали, топили.
 Еще слышала, как расстреливали евреев.
 Их признали несколько тысяч до Бельгии.
 Проверили в ряд и с автоматами стуча-
 лись, а некоторые живые падали в яму,
 а детей маленьких брали за руки или
 за ногу и кидали прямо живыми.
 Еще видела как ~~собирали~~ ^{собирали} ~~убитых~~ ^{убитых} на ра-
 боту, ~~за~~ ~~или~~ ~~били~~, как над ними изде-
 вались, не давали людям ~~что~~ ^{что} давали
 им воды и хлеба, не давали, чтоб они
 выжили, записки добровольцы били их
 калыками по ~~голове~~ ^{голове}, некоторые
 падали не ~~мгновенно~~ ^{мгновенно} ~~или~~ ~~били~~ ~~калы-~~
 ками. Очень крепко, что даже ребяточки
 ломались, забирали у них ~~миллионы~~
 одежды, а давали им ~~какие~~ ^{какие} ~~то~~
 парвангиды

О. СЕРЕДИНСЬКИЙ**ДОКУМЕНТИ ПРИМУСОВИХ РОБІТНИКІВ
ТРЕТЬОГО РЕЙХУ В ДЕРЖАРХІВІ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У Державному архіві Миколаївської області зберігаються маловідомі, не публіковані раніше розсекречені документи, які характеризують період Другої світової війни.

У фільтраційних справах, які надійшли на зберігання від УСБУ в Миколаївській області, є опитувальні листи, анкети, протоколи допитів, реєстраційні листи на радянських громадян та військовополонених, які знаходились на примусових роботах або в полоні на території Німеччини (ф. р.-5859).

У фонді Миколаївської обласної комісії з обліку злочинів нацистів та заподіяних ними збитків зберігаються розсекречені опитувальні листи на радянських громадян, які повернулися на Батьківщину з Німеччини, де знаходились на примусових роботах (ф. р.-1894).

Серед документів Миколаївської обласної ради народних депутатів є розсекречені відомості про кількість радянських громадян, яких було вивезено на примусові роботи до Німеччини і які повернулися на Батьківщину (ф. р.-992).

Найінформативніші з цих документів публікуються нижче.

10-47

Регистрационный лист

на прошедшего регистрацию в лагере № 232 или СЧ № _____
(исключаю зачеркнутый), дислоцирующегося в населенном пункте Дуриштинский Р/О.

1. Фамилия, имя, отчество	<u>Мухомов Михаил Иванович.</u>
2. Год и место рождения	<u>1907 года в селе Мухомово, 2. Мухомов.</u>
3. Национальность	<u>укр. р.</u>
4. Образование	<u>5 кл.</u>
5. Специальность	<u>Не имеет.</u>
6. Последнее постоянное место жительства и работа на территории СССР (для военнослужащих указывается наименование воинской части).	<u>Мухомовский обл. 2. Мухомов.</u>
7. Состоял ли в ВКП(б) или ВЛКСМ	<u>Был.</u>
8. Почему оказался на территории другого государства	<u>В 1943 году был мобилизован в армию в Германии.</u>
9. Подвергался ли арестам, допросам, задержаниям, штрафам со стороны немецких властей (когда, где и за что)	<u>Немн.</u>
10. Содержался ли в спецлагерях противника и что там делал (указать наименование лагеря и адрес)	<u>Немн.</u>
11. Проходил ли службу в немецкой армии, полиции, отрядах, воинских частях, госпитальных отрядных и иных батальонах, созданных противником; служил ли в немецких учреждениях, предприятиях, организациях (в лагерях, в качестве кого).	<u>Не служил. Работал на добыче Термита.</u>
12. Какие отобраны документы при регистрации	<u>Не имеет.</u>
13. Где проживают близкие родственники, кто именно (указать точный адрес)	<u>Родные немн.</u>
14. Куда следует на постоянное жительство	<u>Мухомовский обл. 2. Мухомов.</u>

Правильность данных мною сведений подтверждаю.
подпись: Мухомов

Регистрационный лист заполнял
подпись: М. М. Кошар

Регистрационный лист проводил:
Председатель регистрационной комиссии НКВД СССР
подпись: С. М. Кошар

Удостоверение о направлении на постоянное местожительство получено
подпись: Мухомов
(подпись регистрируемого)

Убыл из лагеря: _____ 194 г.

2

Главное Управление Контрразведки „СМЕРШ“

ОПРОСНЫЙ ЛИСТ

48403

1945 года Майкопск м.р. Чо сеп 1930г. лагерь Ачинск

Фамилия До. Бронштейн имя Николай отчество Николаевич

д и место рождения 1921 г.р. Ростовская обл. Н. Вутовский р-н

национальность грузин 4. Партийность нет

партстаж _____, № партбилета _____, когда и кем выдан партбилет и где находится _____

1. профессия и специальность Машинист

2. Последнее место жительства, работы и занимаемая должность до призыва в Армию
Николаевская обл. Бесселевский уез. с. Восмиж
— Автоколхоз — машинист

остав семьи Мать Кристина Гавриловна, сестра!
близкие родственники, их имена, фамилии, род занятий и адрес
Тамара, Тамара, Наталья
Кристина по месту последнего
жительства

3. Образование (общее, специальное) 6 кл.

9. Социальное происхождение из рабочей семьи
род занятий родителей и их имущество положение

10. Социальное положение (род занятий и имущественное положение) рабочий

11. Каким репрессиям подвергался: судимость, арест и другие (когда, каким органом и за что) не судим

12. Служил ли в белых и других к-р армиях (когда и в качестве кого) не служил

13. Какие имеет награды (ордена, грамоты, оружие и др.) при Советской власти не имеет

14. Когда и каким военным комиссариатом призван в армию в марте 1941 год,
Славянский РК

15. Последняя должность и звание в Красной Армии (полное наименование войсковой части)
Мл. ст. тех. служба 2 автотом в армии

16. Находился ли в окружении или плену (если в окружении, то название местности и в какой период) был пленен

17. В каких лагерях военнопленных содержался, сколько времени г. Броды, Казимир
до 11-44г, лагерь № 326 (Тум) до 18-44г; р.б.
Кам 507 до 18-48 года

Заполняется оперативным отделением проверочно-фильтрационной комиссии — со слов проверяемого.

АНКЕТА

на гражданина СССР, возвратившегося в СССР через _____ границу

1. Фамилия, имя, отчество Если фамилия, имя, отчество изменены, то когда, почему и какую фамилию носил до изменения	Добротинцев Николай Николаевич не изменял
2. Год, месяц и число рождения	1921 года 18 августа
3. Место рождения (республика, край, обл., район, село по новому адм. делению)	Одесская обл. Восточный р-н с. Воскресенка
4. Последнее местожительство и адрес: а) до начала войны или призыва в армию б) до убытия за границу	Там же
5. Национальность, родной язык, каким иностранным языком владеет, в какой степени	русский, русский язык Им. яз. не владеет
6. Партийность. В какой организации состоял до оккупации (плеча)	БК
7. Где находятся парт, комсомольские документы (когда, куда, кому сдал, порвал, отобраны оккупантами, где жем)	нет
8. Образование, когда, где учился, что окончил	6 кл.
9. Профессия, специальность	шофер
10. Судимость при Сов. власти (кем, когда, за что и мера наказания)	нет судимости

11. Сведения о трудовой деятельности до оккупации или призыва в Красную Армию, начиная с 1939 г.:

Даты		Название учреждения, предприятия	Должность, выполняемая работа	Адрес учреждения, предприятия (респ., край, обл., район, село)
Поступления	Увольнения			
1937	1941 г.	Автоколхоз	шофер	р-н Новобухарин Одесская обл.

12. Отношение к военной службе (род войск, последнее звание, кадровый или призван во время войны, когда и каким способом)	20/12/41. Прибыл в состав 2-й мех. полк, М. Васильев
13. Участие в боевых операциях (где, когда, в составе каких частей, был ли ранен, контужен). Награды за боевые операции	1941 году в составе 2-й мех. полка, не ранен, награды не имеет

14. Прохождение службы в Красной Армии с 1939 г.:

Д а т ы		Название (номер) части (и состав какого соединения и фронта входила часть)	Должность, звание	Местонахождение части
Зачисления	Отчисления			
IV-41г.	VI-41г.	2 лесох. бат.	инженер-разведчик	г. Турусси 3 сиб. фронт
VI-41г.	VI-41г.	" - "	инженер-разведчик	г. Турусси
VI-41г.	18/VI-41г.	" - "	инженер-разведчик	Киевская Насиповка

15. Где, когда и при каких обстоятельствах попал в плен или окружение
 18/VI-41г. попал в плен под Шивом в 9. Киевские посылки сержант

16. При каких обстоятельствах попал на оккупированную советскую территорию
 в г. Турусси, Каунас. Милославский фронт. 411 год работы в инженерном на фронт. группа Каунас. Лесной Т.

17. Сколько раз, когда, где задерживался, допрашивался военными, полицейскими органами, гестапо на оккупированной советской территории, по каким вопросам. Если судился, каким судом, за что, срок наказания, где отбывал, кем и когда освобожден; каким другим репрессиям подвергался (сам и семья) со стороны оккупантов
 не допрашивался

18. Сведения о роде занятий и месте жительства на оккупированной советской территории:

Д а т ы		Название учреждения, предприятия, фамилия предпринимателя	Должность, выполняемая работа	Адрес места жительства
Поступления	Увольнения			

19. Когда и при каких обстоятельствах попал на территорию, воюющих с СССР стран или в оккупированную Германией страну (выяснить подробно, попал ли за границу в качестве военнопленного, мобилизованного или выехал добровольно)
 в Милославский в Терезини в плену. Работал чернорабочим.

20. Вызывался ли за границей на допросы, кем, когда, в связи с чем. Если судился, где, когда, каким судом, за что, срок наказания, где содержался, при каких обстоятельствах и когда освобожден
 не допрашивался

6

II. Сведения о роде занятий и месте жительства за границей:

Даты		Название учреждения, предприятия, фамилия предпринимателя	Адрес учреждения, предприятия (страна, окр., уезд, город, село)	Какую работу выполнял и где жил (точный адрес) и по каким документам
Поступления	Увольнения			
VIII-44г.	VIII-44г.	Все работам.	г. Кирибит, Термид.	Мальц 326
VIII-44г.	1/10.45г.	Ма ст. д. станция	г. Далеко Германия	на разрыв, работа Мальц 7-милл.

2. Служил ли в армиях, воюющих с СССР стран или других военных антисоветских формированиях (указать в каких частях, когда, должность, звание)

Все служил

3. Кого из советских граждан знает как изменников Родины, предателей и пэзобников (указать фам., имя, отч., установочные данные и в чем выразилась их изменническая деятельность и где они сейчас находятся)

Все знает

4. Когда и при каких обстоятельствах вернулся в СССР или прибыл на границу СССР (одиночным порядком или в группе (с кем), явился добровольно или задержан, кем, когда)

1/10.45г. освобожден немецкими из Мальц Далеко. Нах. в Брестском об. и. нах. сбор. пункт г. Тревин. Пошел в плен 08/10-45г. вместе с в ССР

5. Сведения о семье и близких родственниках (отец, мать, жена, дети, братья, сестры) по последним известным ему сведениям (с указанием года, даты)

Фамилия, имя и отчество	Возраст	Степень родства	Постоянное место жительства и род занятий до войны	Где проживают (адрес) и чем занимаются (по последним данным), если выбыли с постоянного места жительства (куда), почтой, умерли, откуда ему стало это известно
Добрышинское Фридрих Гаврилович	1893	мать	Одесская обл. Васильевский р-н, с. Васильевка	не известно
" - Каша Вик.	1919	сестра	" - "	" - "
" - Гавриш." -	1926	" - "	" - "	" - "
" - Пелаян." -	1921	" - "	" - "	" - "

<p>26. Кто может подтвердить изложенное в анкете: а) за время пребывания в армии; б) за время пребывания на советской оккупированной территории; в) за время пребывания за границей (указать фамилию, имя, отчество лиц, где они живут и чем занимаются)</p>	<p>а) не знает б) <i>Потрабов Николай Кондратович</i> г. Горький, ул. Лейкина, 9/12 Сергей Иванович Шилова Курская обл. С. Сосновский р.</p>
<p>27. Что хочет опрашиваемый сообщить о себе дополнительно</p>	<p>не имеет</p>
<p>28. Куда опрашиваемый хочет ехать (точный адрес) и что делать</p>	<p></p>
<p>29. Переписать все имеющиеся у опрашиваемого документы, кем, когда они выданы и их №№</p>	<p>не имеет</p>

Примечание. Если некоторые вопросы анкетным путем не будут выяснены, о них проверяемый должен быть допрошен отдельно.

взяты отпечатки пальцев
 и записаны в карточку

Место для фотокарточка

Подпись опрошенного *Потрабов*

Анкета заполнена *16 января* 1946 г. в *Кировградском* проверочно-фильтрационном пункте НКВД СССР
Кировградском ГО НКВД Свердловской обл.
 (адрес пров.-фильтрац. пункта)
Т. Очеретомосколенко (должность, звание и фамилия (разборчиво) допросившего)
М. Миседа (подпись)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

15 марта месяца 1946 г. из материалов проверочно-фильтрационного дела видно, что *Доброшичев Н.И.* *комсомолец, ранее материалист*
 (фамилия, инициалы)
не добито

РЕШЕНИЕ: *Передать в кадры промышленности, учитывая дело сдать в 1 спецотдел. УМВД*

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ФИЛЬТР. КОМИССИИ *Зам. Кол. УМВД майор Крылов* (подпись)
 (должность, звание и фамилия (разборчиво))

ЧЛЕНЫ КОМИССИИ *Зам. Кол. 2-ой орг. УНКВД к.н. Маслов* (подпись)
 (должность, звание и фамилия)
Кол. 3-го отд. "Смерть" Урал ПВД (подпись)
 (должность, звание и фамилия)
Майор Климов

Протокол з'їзду

43

1945 р. Утебрь Зам, і укр. Чини, одр
Синери и Зед Лейтисамеи Овдугино, Горапиев,
Гришени в Мелнакони Пилу,

ОМЛМБКО Мичаеи Чкалову,
Фран. 1911. Николадекаб аб. 11-у деевно
р-не с. Одобри, Чаранику, БИ, одротале
Сил ГКС. Чоксодий и Крестина-Ведикол
до Сил и Сидимого, Мекетого,

За дачу лонконос. покотани аб. код тедис -
тектисеи предупримген по счб 4х Редотел

Вопрос! Конга и куч какак вебодисе -
всодак вст нондми е илет х меличани?

Одбвезд! К перимду мого мекетис, і зам -
мат дупмекисеи За мекетисеи Кош-ре, б-ме
по ртвездри 26 нонка 4х Ред отримт ітине
Фронтис. В. округе. 28 Април 1942. і оскти
чис Кудобт раследриков і ММХАГМ.

20/IV. кривотис, і Мрешу 190 нолурич
наЗнареки и 3 мая 1942. кривотис
на Керчикеий Мелуберте. В итисат
Контс округе, мекс мевидитис в
30-IV на доитисеи За мекетисеи
Кем. Антанисеи по ртвездри, б-и груп.
мпрвалек в селени Юрвал-Курт.
13 мая по тревом на востани в
селени Александровк, перид нани
Памелт

насталим гоме задатом Задермаге
 обшукуючим без брало и оутом
 заводно к перенюле одес кергемехий
 грам.в. Часий мюфр Задерман, ретань
 растекашисе кин кута мот. мо Здел
 затим барому, но когда подашисе
 килеуки. такрат, и нам нечем
 бже оброчивител, отомли к. елети
 Ликаймова. (Вно) мед Члота
 Яли отелиточимое обаромитибуре
 бай я раоне Зди Витроде и дитми
 камелка. ВМаз мели ратимот в
 Гепро бровий мот и я лелет в лещине
 Заведомо сама Ликаймова Дкм.
 с Фрутин ронкром. В-19 ч до мие
 маз утраси келючой мели Ковбцо
 и вел авишова и милоя брди Здел
 Лмек. Я как лелет в лещине, келюч
 подашисе к нам средани обок и
 аит правим я мот елети Фрамбан
 в шукни елде воетко мелина

Вопрос! В каких местах в том и
 уаши содержател в том и
 чем там занимаелсе?

Сит-лей, келюч мелина, но кривел
 1. Умани гом я находиме в млерим
 воборете воетко мелина. мотора
 мид, мотел этого мрелел в мот

Саманд

84

Хочу, щоб мене нехвалили / мч
 в першому номері. В першій частині
 Мови мого, 1942. мого вперше в
 першому в 1. Берендана содерма-
 лас / мч в районі митних
 мавр великого митного, який чого
 направили в розділі команди в
 764 в 1. Беренд р-ч 1. Селеніт
 Зрештою робота на різних
 роботах заводів, Селеніт'ю контроль
 контролю з виробництва і
 зрештою впродовженні до 5 Априля
 1945 року, вогнемим потягом
 мого вправні кредитора і на обличчя
 повністю вогнемим. 5 Априля
 мого з'явився на 10? У митних
 і на 29 Априля 45. 10 мого
неповноцінний Американин вогнемим

Вопрос: За період перебування в
 Мелні у митних вогнемим
 Кішки мого митних
 вогнемим?

Відповідь: За весь період мого перебуван-
 ня в Мелні, я ніякими митними
 митними не вогнемим і не до-
 пращався.

Митний

Вопрос: Немские военные власти
знали о том, что вы были
солдатом артиллерии?

Сидоренко: За все время моего пребывания
в плену у немцев, никаких немских
вопросов не знала, что я была солдатом
артиллерии, так как, зная правила
и следя по пути следования в старомосковском
лесу в военном лагере, а вы узнали
и сказали, что вы были солдатом артиллерии
сборочного завода, и все время
находясь в плену с артиллерией, сержант
вашего военного лагеря

Вопрос: Кто имеет подтверждение
вашему рассказу?

Сидоренко: Здесь подтверждение предоставлено
подробнее о том, как в плену никто
не знает, так как была с командой
и содержалась в плену по 206 лагерю
вашего направления в Красную Армию,
а в том же лагере артиллерии направлена
в 354 зен.

Сидоренко

Вопрос: Сказали, что вы
были в плену и много много убитых

Сидоренко

Вопрос: Офицер Сидоренко
14 зен. 600 Сидоренко

ОПРОСНЫЙ ЛИСТ

для возвратившихся на родину из германской неволи.

105

1. Фамилия, имя и отчество Адиак Валентина Дмитриевна
2. Год рождения 1927.
3. Место рождения Т. Николаев
4. Домашний адрес Декабристов №19.
5. Где и кем работал до угона в германскую неволю Ученица школы №15 бкл.
6. Когда был угнан (год, месяц), из какого города, района, села В 1944г. в марте
тысяче из Т. Николаева пошла в Варваровский
район и вблизи с. Богдановка неожиданно
попали в плен. Будучи в Николаеве я скрывалась
от посылки в Германию по ул. Одесская №81. у. пр.
Максимовка.
7. Кто из немцев (венгров, румын и др.) руководил насильственным угоном, кто им помогал
Командир состоял из немцев и Румын
фамилии которых ф. Адиак не помнит.
8. Куда был направлен (страна, город, район) Этап был направлен
через Венгрия, Мераполе.

9. Краткое изложение условий и обстоятельств в пути на германскую каторгу _____

В пути следования по Этану, нас не кормили а ели и давали то только кусок черного хлеба. В пути и на станциях я продавал свои вещи и шлем пытался в дороге. Во время пути были частые остановки из-за изменений местности и даже дней. Фейдот до Рувинского села Кривешти я и еще годна местника со мной, убежал с Этана.

10. Как происходило на месте направление на работу (купля-продажа, осмотр на бирже труда, направление под конвоем, заключение в концентрационный лагерь и т. д.) _____

Вокроетт меня задержали и направили в концентрационный лагерь за городом Тегикой. В лагере с нами обращались грубо, заставляли много работать на с/х работах и плохо кормили.

11. Где работал (подробное название предприятия, фамилия и имя владельца, хозяина, хозяйки, их приметы) _____

Вокроетт я увидел двенадцать из лаге. потому что немцы силой отлучают и я добрался до села Кривешти поспутиная на работу в Рувинскому хозяину Моголаки который имел 3 хоровы, 8 га земли овес-20 летнего пшени. Семья Моголаки состояла из ~~его~~ его жены, Семер, Мария, Анита, Анита, Василь

12. Адрес предприятия (страна, город, район, улица, номер дома) _____

Село Кривешти 15 км. от г. Варшавы.

13. Адрес местожительства хозяев (город, район, улица, номер дома) _____

14. Краткое изложение условий работы и жизни в неволе (род работы, число часов работы, оплата, питание, жилище, снабжение необходимыми предметами—обувью, одеждой и др., охрана и т. д.) *Работала с ракетой у шра до вечера д.е. 15-16 г. Питание тухлое, варенного пищу не давали очень редко. Сами хозяева выискали мясо коровью пищу а нам давали овсянку и вареный картофель. Отдать за работу не получала. Обувь и одежды не получала.*

15. Краткое изложение фактов издевательств, насилий, истязаний, побоев и других преступных действий владельцев предприятий, их служащих, хозяев, хозяек и других лиц по отношению к угнанным в германскую неволю

С приходом Красной Армии я пошла работать в Командантуру в с. Савкени. Там я за свою работу и свободу в награду получила помочу пошукла каштано из Венгрии и воні эти Венгрии били у меня украденні Славей Моголаки. Кроме того у меня там оставалось много Венгрии которые я до сих пор вернуть не могу.

16. Перечисление лиц администрации предприятия, лагеря, общежития, полицейских и других лиц, виновных в эксплуатации и истязаниях советских граждан (фамилии и имена, должности по возможности адреса их, приметы), а также членов семьи хозяев с характеристикой их отношения

Будучи в лагере как заключенным работником в поле с ранней ушра до поздней ночи. Администрация лагеря обращалась к нам грубо и кормили нас очень мало. В день давали мешочко похлебки и гр. 200 хлеба. Были случаи когда больных заключенных выкидывали на морозе работавших - сонями в погреб. Фамилии лиц из администрации лагеря (за г. Мезинон) не помню.

17. Особые замечания

Подпись опрашиваемого
опрашивающего

Авилья
Коралия

Зарегистрирован в Исполкоме Кемеровского райсовета

15. мая 1945 г.

Секретарь райсовета

Иванов

Известия им. В.-И. Ленин. Зак. № 1040—5000

З ЛИСТІВ ТА СПОГАДІВ ПРИМУСОВИХ РОБІТНИКІВ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ

(за фондами Держархіву Миколаївської області)*

З фонду Р-2871 “Колекція листів радянських громадян
із німецько-фашистської каторги”**

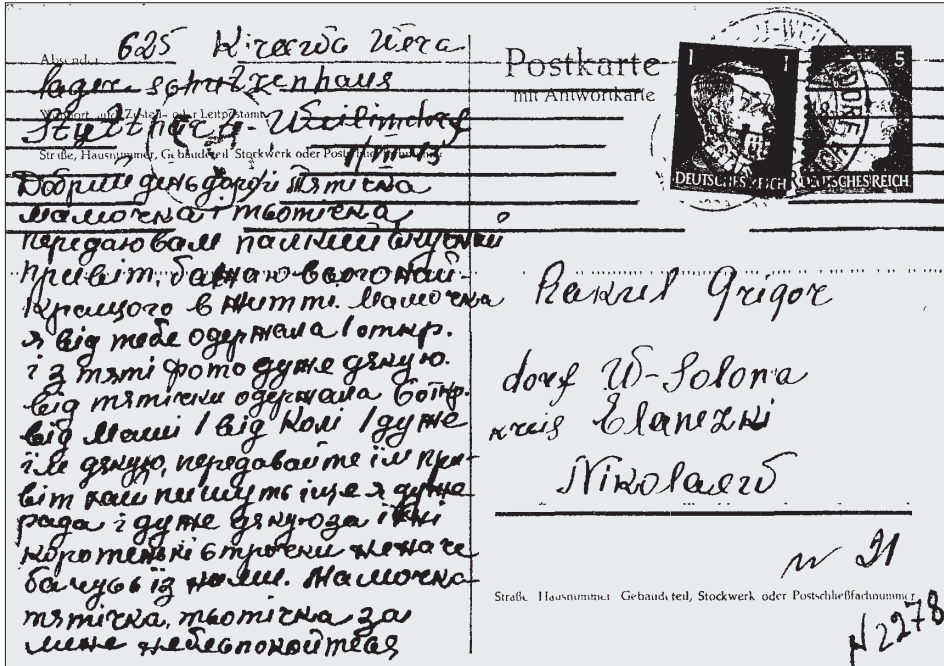
Absender: <i>Wischul Franzisi</i> Направець: <i>Dorf Belosowbra</i> Отправитель: <i>Dorf Belosowbra</i> <i>Kreis Wosnesensk.</i> <i>Dorf Nikolaew.</i>	Postkarte (Antwort) Відповідь до Німеччини Ответ в Германию
<i>Здравствуй дорогой доч и сестра твоя тетя наша Лина. Передаем тебе свой сердечный родительский привет и желаем тебе Лина тебе всего наилуч- шего счастья и здоровья в этой дальней стороне. Сообщаем тебе, что мы пока все живы и здоровы но только Ваня не!</i>	An, Кому: <i>Wischul Nina</i> <i>731</i> Gemeinschaftslager Schützenhaus I Stgt.-Weil im Dorf Hindenburgstr. 229 Ort: Lager-oder Firmen- Stempel <i>Ag+ u. 1912</i>

Листівка до Німеччини Открытка в Германию	Deutl. u. auf der Linie schreiben! Пиши wyraдно i тільки на лінії! Пиши ясно и только на лин. <i>встретай его там, а то и он попал в плен, и то и ты. Мы Ваню вырвадим 19/11/43 Воввввв по мобилизации 20/10/43 попали в ня у Германию, он узнал твой адрес, если зас- ташит тебя там, то ожидай от его письма, а Людя пока еще дома, но наверно на сестру и она. Ты Лина пишешь, как здоровье маме? Их здоровье как и сама знаешь, тебя не, а то еще и Ваню забрали. Лина ты беспо- ишь за маму, у нас кушают ешь пока еще. Люболюбу конь- ли, мама сидит с Люболюбу урмо, а мыка работе, урмолюбу ром, но мы еще ничего не получили пока, урмолюбу урмолюбу ром, каучук много. Если ты будешь приезжать в Голубу то счастливая тебе пути. Мы вислаем тебе 4 писемки, но не знаем получили ты? Тоже прислаем тебе Мы получили от тебе 3 открытки с открыткой делогин на ответь радя. Привет всем твоим почталам. 1 марта 1943</i>
--	---

Ф. Р-2871, оп. 1, од. зб. 1812.

* Публікацію підготувала М. МЕДЧУК

© М. Медчук, 2005

Я живу по старому, мне веле в лагери вмести з фровен
 родню на заводі 10 годів годують тепер хорошо. Взимши
 і взуття бб таті е, з купила з пари туфлик, чупки,
 бороту і таті деизо з бабака, та купило деизо з ітні.
 Одержало по 15-20 марок # ити мотти, але не
 виводу замочась без миттз, дуже дуже акушка
 додому, а коли верне мовс то знаю, в нас ходит
 еуткі що пидемь в отпук, але нікого не відоме
 вгазе ти дуро що дівка і на півтора роки а клоки
 на два, долз пише, що митз д. повилена прийде
 ти, згідаль він знає, чи мотте митз пидав
 миттз про це, він нам нікого не пише.
 на тут лрива погода, савта прокодрть
 дощето пидемь давно пробитав гряд. Митічка
 і мамочка пишуть що ви робите, що робе тепер
 татічка дома чи мотте хода на вмен. Мама,
 напиши мені, коли ти знов хочеш іти у Водкевск
 мамочка дуже прдиш напиши, # напиши що демає
 Марус, і я вончя тебе. передавайте всім привіт
 з дз Гаврилу і ітніа білі, з дз Павлину і білі, всім дівкатам
 і клоки, Борису Андр. напиши те дама Вава.

Absender: *Anatolj Kazaulnj*
Schweidnitz / Schlesien
 Wohnort, auch Zustell- oder Leitpostamt
Lager Buttermilchweg
 Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer

Postkarte
 (Antwortkarte)

6
 DEUTSCHES POST
 23.9.43-13
 SCHWEIDNITZ

Ukraine
 Kazaulnaja Sovet
 St Nikolajew
 Radizna №4

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer
 N4056

Здравствуйте дорогие родители мамы и наша сестра и братья сообщают что я жив и здоров. Это и вам желаю. Я с интересом ждалпись ма с дома но оно пошло не было. Всем редствиям приходят а мне нет. Оказывается что вы письмо получили мою вторую открытку а первую не получили. Вот сейчас я сегодня в 12 и обедаю. Вдруг переводчик три раза по раз называл мою фамилию и я пришла от радости получаю сразу три открытки.

Не могу передать той радости которая в меня появилась я сейчас живу и работаю в городе Швейдниц на одной из фабрик. Взяли меня и Ивана Андреева с Вайценроду 29 августа 1943. Я работаю по специальности в швейной а он сперва слесарем а сейчас маляром. Его адрес Глиничная 18. Мама вы пишете что живете пока хорошо, я очень рад. Вы пишете что я не прошу посылок и что вы хуже всех. Наоборот для меня вы дороже и ближе всех. Я пока не голодало но и не живу роскошно это во первых, а во вторых я не итальянский имевший и я рад что мне предоставлено право жить и доставать себе продукты. Здесь я действительно научилась жить у людей и людей и буду смотреть на себя совсем иначе. Если вы пишете что выслали ~~открытку~~ открытку то она через 3-4 дня придет и я очень благодарен за внимание ко мне. Спасибо за то что вы меня хорошо выпробовали и снабдили тем надо. А личный кусок хлеба вам не помешает. Мама напишите Бориса адрес и дяди Гриши я напишусь с ними. Я получил 64 марки в месяц 42 висигатой а 22 на руки. Купил за 9м 60ф ботики сухонные зеленого цвета и за 3м желтые. Ботинки на деревянных подметках на работу выдала. пока доставляете целую буханку, вам привет. Ваш сын А.Казульный. Писал вечером 28/IX-43 года.

Ф. Р-2871, оп. 1,
 од. зб. 1812.

<p>Absender: <u>georgij soroka</u> Надаєць: <u>420.</u> Отправитель: <u>420.</u></p> <p>Ostarbeiter-Lager Berlin-Grünau Regattastr. 35</p> <p>Lagerstempel mit genauer postalischer Angabe</p> <p><i>Роботаю у швейцарській роботні ми один трохи мама вели вели цигарети румунські и такія то вишити вели понижночки а вели нешто пикада. Мама ми сидим в город в недалю и можно в тейкой ден пошти трохи мада написат камиранту записку и он пиштим. Довідаєсь 18/VII-48г.</i></p>	<p>Postkarte mit Antwort</p> <p>Несу область повіту і уряду праці і інші території чим буквами району області і бюро труда писати датишними буквами</p> <p>18 420</p> <p>№ 4538</p> <p>Ап. імя: <u>Ekaterina Soroka</u></p> <p>А: <u>Nikolascu</u></p> <p>Удм: <u>Sewostopovskaja 139</u></p> <p>Уда: <u>Nikolascwskoj</u></p> <p>Стрве: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Булаца: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Улица: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Kreis: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Повіт: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Район: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Dienstpost- amt oder Gebiet: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Область: <u>Nikolascwskaja</u></p> <p>Arbeitsamt: Уряд праці: <u>Nikolascwskaja</u> Бюро труда: <u>N4538</u></p>
---	--

*Зараєтвій дорослає мати-папа и сестри Наталі-
 Мама и получил откритку 15/VII-48г. и был радий
 что вы живы здоровы и маме и мамини что
 мамари работает на слоджене. Мама написати
 что она там делаети Мама и получил 16/VII-48г.
 и послалек и был один радий а две недели назад
 и получил 5 посласек. Мама и написал выши откритку
 он и получил и написал маме отбет пишити что
 жив здоров и обещал маме выслать свою фотокарточку
 а маме вы пишити что один тяжело жить все дорого
 на базари а у магазина нест нязего. Мама и написати
 вы что кабул да маме почитати или нет. Мама от
 или получил откритку и уже довно послал отбет
 Мама работая на фабрика уже на другой работе*

Ф. Р-2871, оп. 1, од. зб. 4538.

** У фонді Держархіву Николаївської області Р-2871 “Колекція листів радянських громадян із німецько-фашистської каторги”, що датується 1941–1945 рр., зберігається 7231 лист. Нині ці документи активно використовуються при наведенні архівних довідок, слугують для підтвердження факту насильницького вивезення людей до Німеччини.

З фонду Р-2083 “Колекція спогадів радянських громадян
Миколаївської області, які повернулись
із німецько-фашистської каторги”***

Якуцкіна Клавва Івановна родилася 11 сентембра
1926 года, в селе Петропавловке, Арбузинского района
Николаевской области. Меня насильно угнали
немцы в 1943 году 27 августа. Отправили на станцию,
там тут погрузили нас. Дорогой пригнали
в окна вагонов, многие кидались бежать, немцы
расстреливали, некому было удавалось убежать в лес.
Нас убили не смогли. Нас привезли в город Львов, там
была на шпильке стаями. Звукот. Оттуда нас повезли в г.
Десау арбузили нас в байраках там стаями 5 суток.
Тогда нас 5 девушек назмалали в и. Бурге. В
Бурге меня забрал хозяин. Хозяин был очень богатый и имел
много скота, земли, и имел карто^{сн}фрину фабрику.
Холодой хозяйин был на фронте. Нами руководил старшой
хозяин Рудольф Никсгар село Стегелин. Он дал мне
квартиру. Квартира была очень плохая двери, окна
разбиты, одеваются не довалты ничего, только для со-
ламенный матрас. Работали тяжело без отдыха
кушать довали очень н. 200 гр хлеба в на обед

Я и еще другие украинцы не могли никак купить.
Хозяин заявил, полизано, выехал полиги и с другого
села и меня зовил, начал почитать работу.
Я там сильно плакала и была уже совершенно бессиль-
на. Тогда меня потребовали в арбайзамет и там
меня взяла хозяйка Ж. Готте Уга. Далее на изет
харней было лучше, но работа было трудно
с. Чутьра до 8, 9, и до 10 часов вечера, она мне давала
одеваться и обуваться. В обед давала 6 минут отдыха
и в воскресенье 4 часа. Мы с каждым днем
они дали своих братьев и Эмеля нас освободили
и с под итлеровского नेता. Когда в село вступила
наша армия, то в мене так сердце забилось и я
с большой радостью заплакала. Мы здесь гуляли с нами
ли солдатами, они дали нам одежду обеспечивали
нас продуктами, дали подводку и отправили на станцию
Рейпен Бр. (Дорогой линия обокрала). Большая спасибо
нашим братьям, непобедимой русской армии,
и нашему любимому отцу Иосифу Виссарионо-
вичу Сталину, за то, что нас освободили
изпод большой неволе. [REDACTED]

Героїністам
 Советских граждан вернувшихся
 из немецкой каторги,
 Я. Арнаутова Аза Гавриловна
 1929 года рождения 1929.
 была угнана итапом в немецкую
 каторгу 22 апреля 1943г.
 Мня знала под канвоем немецких
 полицеев. В германию город
 Меттебек или Тездорф работала
 в хазяев дома 12-13 коров работа-
 ла в поле 15 тосев хлеба давали
 в сутки 300 грам полицеалися
 спали в конюшни за труд
 платили нам у месяци 15 марок
 Лайтер Мария. Лайтер Зольда
 За маслюшия отказы ~~от работы~~
 избили мандочры. Когда ни хо-
 чим работать в одного хазяина
 то сажали в тюрьму на 10 суток.

Миня освободила Красная Армия
1945 г. 5 мая Мое адрес
Владимирский район Николаев-
ская область. село Владимировка.
Написаному верить Арнаутова
30/2-15219с

Ф. Р-2083, оп. 1, од. зб. 103, арк. 1.

*** У фонді Р-2083 “Колекція спогадів радянських громадян Миколаївської області, які повернулись із німецько-фашистської каторги” зберігаються спогади громадян, яких було насильствено вивезено до Німеччини на примусові роботи. Люди згадують про використання їхньої праці на важких фізичних роботах у промисловості, сільському господарстві, на транспорті, у приватних осіб і т. д. Вони описують умови свого життя, праці, побуту. Серед спогадів – і публіковані нами тексти, написані Азою Гаврилівною Арнаутовою та Клавдією Іванівною Якушкіною.